
Vt sis salus mea vsq ad Extremum terræ Isaiæ 49
Dedi te in lucem Gentium
Conclusiones
ex
Vniversa Philosophia
Honori
Magni Apostoli
Thaumatvrgi Doctoris
Virginis Voto Martyris
S Francisci Xave
rii Soc. IESV
A
Nicolao Garczinski
Anno 1666
Brunsber:

MAGNO
Indiarum Apoſtolo
S. FRANCISCO XAVERIO
S. I.

MVndus hic, Magnus homo Veteribus habebatur. a
In illo ſuam dextram, ſuam ſiniſtram
agnoverat Philo ſophus. b
Sed *Quid?*
Prævaluerat in hoc homine pars carnalis;
Et ipſa anima, ſui magnâ parte in carnem abierat incraſſata. c
Nihil jam ampliùs, quàm ſanguis & caro;
non ampliùs ſpiritus ſincerus. d
Egebat itaq; compare animâ,
Vt ex ſpiritu renatus ſpiritum reciperet. e
Providit DEVS ſpiritum univerſæ carni. f
TOTVS Ergò *ſimul, toti aderas corpori ſine locali diffuſione,* g
Pluribus locis ſimul: In una lingva Multiplex: h
Quaſdam tui generis Creaturas *veluti ex nihilo formans.* i
Cœperunt ſpirare Reges, qui nunquam vixerunt,
Supanorum, Bazani, Soloris, Sionis, Labonama,
Manibanes, *Tamba,* k
Populi Paravi, Iaii, Malaus, *Aceni,* Mindanai, *Iapones* l
Reſpirare, qui vivere deſierant toto fere Oriente *Innumeri;*
Nam plures quàm omnes ab initio hæreſes peremerunt. m
Sol poſt occaſum reverſus, aliquot horis ſtetit. n
Ignis de Cœlo vocatus, adfuit. o
Mare pluribus diebus Naufragum ſervavit. p
Aqua in lampadibus pro oleo arſit. q
Terra mortuos reddidit. r
Natura quidquid in ultimo abdiderat, oſtendit.
Demum una India, unius geſtanda viribus,

Vnius

Vnius Viribus reclinavit. *J*
Sed plura etiam nunc loquitur Potamium.
Prædicat Neapolis.
Prædicat in singulis partibus Mundus jam animatus.
TIBI Ergo o Mundi ANIMA,
Mea Sacra sit anima.
TV, in quo crassescit attenua,
In quo deficit sublevа
TIBI & TE vivam.

Devotissimus Cliens
NICOLAVS CASIMIRUS GARCZYNSKI

a Macrob. lib. 2. Comm. in somn. scip. cap. 12.
b lib. 2. de Cœlo.
c Orig. hom. 2. in ps. 38. carneam ait fieri animam peccatoris.
d Athenag. de resurr. Mortuo: hunc tribuit effectum Idolol.
e Basil serm. 1. de Bapt.
f Num. 27. Hebr. leg. pro provideat D. DEVS.
g Ita Aug. de Anima Epist. 28.
h Nic. Zambac. orat. in Consist.
i Rich. Vict. de Anima loq. lib. 4. c. 20.
k Soliers de rebus Iap.
l Bulla Canoniz.
m Bozius de sig. Eccl. lib. 6.
n Imago Soc. lib. 5. fol. 625.
o Ibidem
p Ibidem fol. 630.
q Ibid. fol. 625.
r Bulla Canoniz
s In vita: per somnum Indum gestabat.

SE-

SELECTÆ CONCLVSIONES

Philoſophicæ ex libris de Anima.

DE ANIMA IN COMMVNI

1. Anima eſt actus corporis Organici Phyſici potentiâ vitam habentis.

MVlta apud Veteres de Anima diſſenſio. Pythagoræ viſa eſt Harmonia. Thaleti motrix ſubſtantia. Bianti Intelligentia incarcerata. Hipparcho ignis. Anaximeni aër. Critiæ ſangvis. Hippocrati vigor. Galeno complexio. Avempace virtus imaginativa. Heraclito Pontico lux. Aliis aliud qui plures de anima ſenſus, quàm animas habuerunt. Galeno ſubſcribunt moderni Athei, ſed miro diſcurſu: volunt temperiem calidi cum frigido judicare, diſceptare, velle, cognoſcere: & capiunt tanta miracula; animam ſpiritualem, quæ hæc operetur, non capiunt. Jam videant quò ſe præcipitent. Gal. Methodi 7. docet, quòd in porco ſimile eſt temperamentum illorum temperiei. Ergo & anima omninò paris rationis.

2. Vivere eſt habere ita perfectionem ab intrinſeco, ut ab extrinſeco ſaltem naturaliter ea haberi non poſſit.

VIta alia eſt Phyſica, alia intentionalis. Vtraq; in hoc conceptu convenit, quòd ſit perfectio ab intrinſeco: & quidem, per identitatem perfectionem hanc habet DEVS, per aliquid realiter diſtinctum Creaturæ. Malè tamen Campanella, Cardanus, & multi Chymici vitam lapidibus attribuunt,

licet in illis heterogeneitas ac quædam Analogica organizatio partium ac figura certa reperiatur. Omnes enim crystalli sexangulæ, omnes berylli teretes instar cylindrorum, androdamantes cubici, ut narrat Agric. l. 1. c. 13. fossilium. In Cubæ Insulæ quibusdam vallibus omnes perfectè sphoerici lapides. Famosus est Pyrrhi Achates Novem Musis cum Apolline â natura depictus. Similes erant Rudolpho II. Jaspides. In omnibus ejusdem speciei lapidibus idem color, & alia, quæ casui attribui non possunt cùm in omnibus speciei individuis reperiantur. Neq; efflorescentiæ metallicæ vivunt, quæ in quibusdam Hungariæ locis etiam ad 10 digitos supra terram attolluntur. Nisi velis vitam dare etiam illi arbusculæ aureæ, quam Paracel. lib. 2. de generat rerum, Nat docet ex auro fieri, dummodò illud calcinetur priùs per aquam regis ut fiat calx cretacea quæ imponatur in cucurbitam, & addatur aqua Regis & aqua gradationis ita, ut quatuor digitos transversos supereemineat: & iterum abstrahatur in tertio gradu ignis, donec nihil amplius ascendat, & hoc repetatur, donec aurum conscenderit in forma arboris. quam vocant herbam Philosophicam. Simile quid præstabit albumen ovi colore aliquo infectum aquæ injectum, & agitatum. Sed quis ista actiones vitæ exercere dicet? Certè juxta Geometrarum mensuras Alpes nec ad unum cubitum à tempore Annibalis accreverunt. Sed adhuc ineptiùs licet viginti annorum labore Rudolphi II. Mathematicus *terram* asserit *animal* & quidem *rationale* quod ubi conspicit certos astrorum situs, se conturbat, tempestates ciet, ventos è pulmonibus suis expirat & alia Meteora eructat; nos inter Sylvas ac gramina ut inter pilos animalis esse bestiolas. Habet in hoc ducem aut socium Campanellam, sed hic etiam calorem & frigus vivere adstruit l. 3. c. 5. de sensu. Planè simili deliramento Manichœorum qui teste S. Aug. Tr. in 1. Joan lapidem, parietem, vestem, lanam, restem vivere censebant. Quia utex ingenio suo fingebant, & interpungebant Joan: 1. *Quod factum est in ipso: Vita.* Quòd legi sine fraude hoc modo debuit. *Quod factum est, in ipso vita erat.*

3: Semina Viventium carent vitâ.

Contra Galenum & hîc procedimus, vel saltem contra ejus asseclas. Sed cum Philosopho lib. 2. de gen. anim. c. 3. ubi ait *Animam vegetativam in seminibus haberi potentiâ statuendum*

tuendum est, non actu. Argenterius verò Comment. 2. in artem Gal. sic ait: *est semen hominis homo, quia formam hominis habet.* Eodem Valesius & Senertus recidunt. Imò Scaliger alioqui totus Aristotelicus semen canis tantùm mutilum vocat canem. Sed si ita esset, duas animas in fœtu asserere deberent, in quo sunt bina semina, & sine Matre esse Filium ex solo Patre. Fallor nisi viderunt semen cucumeris aut aliud alimentum attrahere, aut sensationes exercere: Melius Magnus Hieronymus q. 4. ad Algas: *Semina paulatim formantur in uteris, & tam diu non reputatur homo donec elementa confecta suas imagines membraq; suscipiant.* Hinc etiam Ecclesia in Ritualibus solos eos infantes aut abortus baptisari præcipit, qui habent effigiem humanam.

4. Tres tantum sunt species animarum, Vegetativa, Sensitiva, Rationalis.

Vel enim vivens per introsusceptionem convertit aliud in corpus suum; & hoc est esse vegetativam, quæ continet sub se omnes species plantarum: vel sensationes & appetitiones dependenter à materia elicit, & sic est sensitiva complectens sub se omnium brutorum species. Vel deniq; discurrit de objecto, & circa illud appetitum exercet independenter à materia & hoc facit Rationalis: & hæc divisio est univoca. Zoophyta ad sensitivam reducuntur, tales sunt spongiæ, quæ si advertant se avellendas à saxo, cui adhærent, se contrahunt, ac multò difficiliùs sinunt se avelli, & cruorem emittunt, quem si homo olfaciat, ait Nierem. in hist: nat. suffocatur. Talis planta Tartarica dicta Baraniec forma agni, quæ ex umbilico radici adhærens circum se herbas alias depascitur. Licetus etiam huc refert molam muliebrem, cui aliqem sensum tribuit: talia ostrea & urticæ marinæ, quæ si pungantur, sentire se ostendunt dolorem. Huc etiam arbor Indica dicta Pudica, quæ teste Scal exer: 105. n. 28 accedente homine folia contrahit, recedente pandit, quia fortè afflatum hominis percipit. Alterius arboris in Insula Cymbulum, idem narrat exer: 112. frondes resectæ ambulant. Narrante S. Aug. l. 3. Conf. c. 10. Arbores vivere omnes persvaserant sibi Manichæi, ac plorare lacrymis lacteis ficus cùm eis fructus avelleretur.

 5. Animæ

5. Animæ Plantarum & insectorum, imo & perfectorum animalium divisibiles sunt, sed non Anima hominis.

VIvunt etiam surculi & in aliam arborem inserti germinant. Flores etiam in urnis aquarum aperiuntur, crescunt, vegetantur, soli expositi: & in hoc insectorum animas plantis assimilat Arist. l. de Juvent: c. 2. Quod autem seorsim diu vivere non possint, rationem dat, quia non habent omnia organa requisita ad vitam. Quod ipsum S. Aug. l. de quant. animæ c. 31. probat ex eo, quia vidit quendam vermem multipedem concisum in partes, per singulas partes currere, & unâ parte contactâ sensum illâ ostendere, non alijs, ex quo patuit, quod in singulis fuisset tactus, potentia loco motiva. Ratio est ulterior. Quidquid è materia educitur, est divisibile; pars enim illius è parte educitur, atq; ab ea dependet: Hoc autem modo animas brutorum educi communis est doctrina, quæ omnium brutorum animas æquè divisibiles demonstrat. Neque præcellentia eximit bruta perfecta multorum enim insectorum nobiliores videntur, quam brutorum, Nam ut S. Aug. l. de quant. Animæ c. 24. *Concedet quilibet plùs sapere apiculam quàm asinum.* Neq; tamen ad hominum animas extendenda hæc divisibilitas, nihil illæ habent cum materia commune, nisi unionem. Imò quia est substantia spiritualis repugnat illi habere partes integrantes: Jam verò dato posse & has dividi: abscisso brachio homini, pars etiam animæ resecaretur, & si illa corrumperetur, anima per partes corrumpi posset, si verò maneret illa pars vivens, ubi haberet locum? In hominis certè scelerati brachio mereretur pœnas inferni: qui deinde homo conversus cum reliquis partibus animæ beatitudinem mereretur: ac proinde partim esset infelix partim beatus.

6. Motus in membris hominis abscissis non procedit ab anima.

ARist. l. 3. de part. c. 10. propter multas experientias dixit: *Corpus hominis detracto capite progredi irrationale non est.*

Narrat

Narrat Acosta l. 5. Hist. c. 14. in Mexico immolatum Dijs hominem corde à sacrificulo extracto Hispanos spectatores querulè allocutum. *O Domini ipsi me interfecerunt.* Antverpiæ, cum caput decollati è theatro decidisset in terram, & mox canis ad ejus sangvinem lambendum accurrisset, ita dentibus ejus auriculam apprehendisse, ut aliquamdiu ex ea pependerit. Spiritus id fecêre, qui velut è Pyrobolo erumpentes pyrobolum agitant; sic dentes decollati tendonibus frigescentibus constringebantur & casu incidente in eos canis auriculâ, eam constrinxerunt, æquè quidlibet aliud constricturi. Juvenis Mexicanus jam jam moriturus verba conceperat & anima exiens impulsum lingvæ ad ea formanda dederat. Nisi fortè ad Divinam Providentiam recurramus quæ eo prodigio voluit excitare Hispanos ad impietatem sacrorum nefandorum abolendam, uti & excitavit.

7. Anima est unica in homine.

PLato, & Philoponus Græcus Aristotelis interpres homini ternas animas attribuit, binas Chymici, Occam & Mayronius. Paulus Venetus tot, quot sunt gradus Metaphysici. Sed tutiùs unam communis Philosophia tenet & S. Aug. lib. de duabus Anim. c. 13. in hunc modum probat. Idem debet esse, qui è duobus unum eligit. Ergo eadem est anima, quæ eligit ex voluptate sensibili, & ex virtute rationali alterutrum. Nam si sensitiva apprehenderet voluptatem, rationalis virtutem, eligere neutra posset. S. Anselmus verò l. de conceptu Virg. c. 7. hoc modo argumentatur. Si voluntas non influeret in membra injustè puniretur pro actionibus membrorum. Ergo. Nam nihil aliud pœna est, nisi quod est contra voluntatem.

8. Anima in toto corpore residet.

PLatonici persvaserant sibi solius cordis palatium incolere animam, ex quo veluti è Regia in omnes partes mandata dispensaret: in pectore Epicurus. Strabo in superciliorum interstitio; Galenus rationalem in cerebro, irascibilem in corde, concupiscibilem in jecore collocat. Sed omnes aberrârunt. *Inest enim*, inquit S. Aug. l. de Orig. Animæ. c. 5. *Anima vegetativa pedi hominis, quæ illum nutrit: inest sensitiva manui, quâ discernit calorem à frigore, inest rationalis capiti, quæ in eo discurrit,*

 sed hæ

sed hæ sunt una anima, itaq; ubiq; est eadem. Residet etiam in aliqua parte *sanguinis* Nam sangvis est duplex, alius purior, & hic non est alimentum, alius impurior, qui est alimentum, uti distinxit Sylvester in Rosa aurea. Impurior ergo non vivit, proinde neq; pars viventis, de quo S. Th. 1. p. q. ult. a. 1. ad 3. *Humidum nutrimentale & quod nondum pervenit ad suscipiendam perfectè naturam speciei, sed est in via ad hoc, sicut sangvis & alia ejusmodi.* Proinde immeritò Cajet. 3. p. q. 5. art. 2. omnem sagvinem vivere contendit. *Non enim* (uti docet Philosophus lib. 2. de part. c. 3.) *Sangvis continuus aut concretus est carni, sed in corde ac venis quasi in vasis continetur.* Hic ergo sangvis transit in substantiam viventis tunc, quando vel puritatem alterius sangvinis assequitur, vel in carnem convertitur. Sangvis purus verè est pars animalis & animâ eâdem informatur: prohibentur enim Iudæi Levit. 17. comedere sangvinem, quia anima est in eo: quod ad literam vult accipi S. Aug. q. 57. in Levit: & licet etiam in carne sit anima, specialiter tamen dicitur esse in sangvine, quia magis sangvis servit pro spiritibus vitalibus quàm caro. Neq; Christus D. post resurrectionē indiget cibo, tamen sangvine venas replevit: neq; Concilium Ephesinum commodè explicari potest epist. ad Nestorium, nisi sangvis vivere concedatur, ac pars esse verè Hominis. Verbum enim, ait, esse hominem factum assumptione carnis & sangvinis. Resi det anima *& in capillis.* Neq; enim illi sunt partes excrementitiæ. Nihil enim ejus generis Natura simul format cum infante in Vtero: nihil subjicit Maternæ imaginationi, nullos præscribit extensioni, & latitudini terminos, nullis coërcet legibus: viliora hæc sunt, quàm ut illis curas tantas impendat natura: at verò pilis ea omnia impertitur. Propter imaginationem oves Jacobi discolores factæ: alij cani statim geniti uti Thirenus Tarco, Cygnus Trojanus, Tarquinius Priscus, alios numerat scalig: exerc. 114 num: 2. Schenk; lib. 1. observ. 14. & alij, & nostræ Magister Philosophiæ l. 3 Hist. c. 11. *Fieri potest: ut homo pilis postgenitis Careat vitio jam inde ab ortu contracto* Habent etiam suos morbos capilli quod non nisi animatis evenire potuit. Evenit Rhopalosis, Fissura Rigiditas, Defluvium, Atrophia, Hirsuties, Amputatio, Indecens crassities, Plica. pulcherrimè Magnus Aug. c. 8. contra Priscill. *In nobis sine sensu nostro fiunt incrementa & capilli nec cum præciduntur sentiunt & tamen crescunt.* Et lib. 3. Hist. c. 11. docet Philosophus Capi los vivere vitâ vegetativâ, sunt enim rationis

cum

cum frondibus, squamis, plumis, uti idem refert 4 Meteor: c. 9. Versus Empedoclis & laudat. Sunt eadem, frondesq; pili, densæ q; volucrum pennæ, tum squamæ, queîs fortia membra teguntur.

9. Animarum divisibilium partes sunt homogeneæ.

ITa, ut, si placuisset DEO in bove animam invertere, posset in capite eam partem ponere, quæ est in pedibus, & plurium catellorum animas conjungere in unam molossi. Probat S. Thomas l. 2. contra Gentes c. 64 Si sunt diversæ partes animæ, Ergo singulæ partes singulas habent animas. Nam licet dicat hæc pars animæ ab hac parte materiæ dependentiam, hoc non inducit diversitatem specificam. Sicut nec visio mea, quæ respicit ita Petrum, ut non possit Paulum, differt specie à visione mea quæ respicit Paulum; ut non possit Petrum. Similiter nec unio Petri ab unione Pauli differunt specificè, licet una essentialiter hæc respiciat extrema, altera verò alia. Idcirco specie logicâ distingvi concedentur non Physicâ, seu plùs quàm numero minùs quàm specie.

10. Animarum Potentiæ realiter ab illa distinguuntur.

NEq; enim videmus substantias sine accidentibus operari, sic DEVS, inquit Angelicus Doctor, impertitur igni calorem, aquæ frigus. 1. 2. q; 110. a. 2. Enim verò vitiatur aliquando ita oculus, ut nullum appareat vitium tamen non serviat animæ. Quid illi deest? Ipsa anima? Nequaquam: organa? Sunt integra. Itaq; potentia distincta. Vnde Arist. probl. sect. 30. *Natura manum corpori dedit, animo mentem seu intellectum* prout ergo hæc auferri ita & hic potest: & cum magnus Augustinus l. 2. c. 3. de lib. Arbitrio secutus: *Hic sensus interior, nec visus, nec auditus, nec olfactus, nec gustus, nec tactus, dici potest sed nescio quid aliud, quod cùm ratione comprehendimus, hoc ipsum tamen rationem vocare non possum, quoniam & bestijs inesse manifestum est.*

11. Nu-

11. Nutritio est conversio alimenti in substantiam viventis.

TRibus peragitur coctionibus, primâ in ventriculo, alterâ in jecore, tertiâ in singulis membris. (in animalibus imperfectis & plantis sunt partes Analogæ, ventriculo, hepati, in quibus etiam alimentum percoquitur) Primæ Coctionis instrumenta in ore sunt dentes triginta duo, quorum molares 10. canini 2. reliqui cibum præparant, qui sic præparatus ad ventriculum descendit, in Chylumq; in eo abit, & mittitur ad intestina, quæ tenuia sunt tria, duodenum, Jejunum, Ileon, Crassa ibidem tria Cœcum, Colon, rectum. Ibi natura separat utile ab inutili; accommodat, ut per venas Mesaraicas ad hepar transire possit: & hactenus est prima coctio. Chylus in venis dictis incipit in sangvinem converti, ibi lien recipit ad se, quod est fœculentius & sibi alimentum impurum præparat. Sic jam præparatus chylus vadit ad hepar, & in perfectum mutatur sangvinem, & depuratus rursum in totum corpus per venam cavam distribuitur, parte ejus in cor derivatâ pro spirituum formatione: & hæc est secunda coctio. Vbi sangvis ingressus membra singulis pro natura eorum se dividit, quibusdam juxta pituitosas partes magis, alijs juxta biliosas, &c. & hæc est tertia coctio, in qua generatur humor quadruplex, Innominatus, Ros, Gluten, Cambium & duplex separatur inutile, aliud materia sudoris, aliud eorum, quæ cuti adhærent: hâc deniq; peractâ coctione alimentum transit in substantiam viventis

12. Etiam per transpirationem corpus multa ejicit.

NOn minùs, quàm ollam bullientem nostra corpora expirare, certum est, ex eo Canes feram & suos Dominos dignoscunt, cum eorum vestigia rimantur. Hæc plura inveniuntur in iis, qui fuliginibus abundant, uti omnes viri, idcirco etiam quotiescunq; laverint manus, aquam reddunt impuram quod non evenit in non viris: Corpora autem quo spirabiliora & laxiora, inquit Aristol: l. 8. probl. salubriora sunt. Hæc perspiria variè afficiunt varios. Inde evenit, quòd aliqui felem pati

non possint, quia perspiria illius sunt inimica eorum complexioni, quocirca etiamsi eam bestiolam non conspexerint, mox ubi ab ea fuerint afflati, horrore corripiuntur & graviter alterantur. Felis enim, ut docet Paræus lib. 10. c. 34. *pestiferam de se emittit auram, quâ potissimum tenellorum spiritus inficiuntur*: & ostendit multos infantes subitis implicari ægritudinibus, multos inexpectato eripi fato, quibus consvetudo familiaris est cum hoc animali. Quantitatem expirij conatus definire sanctorius Medicus, appendit hominem ante cœnam, certarum librarum illi cœnam exhibuit, post somnum facta concoctione iterum appendit, & invenit deesse de pondere. Vnde inferebat quantum expirationis factum, scilicet librarum 4. sed ut res certa, ita fallaci experimento definita, multum levitatis addunt spiritus illi, qui cibis accedunt. Hinc levior pransus, quàm famelicus.

13. Non fuit Miraculum, quòd Alexander M. svavem exhalâric Odorem.

EXhalant enim nostra corpora. Hinc vitro applicata aut speculo manus, nubem inducit; calor enim perpetuo in homine agit, & fugaces seu volatiles partes à fixis evolant. In Alexandro itaq; ex temperie certa odor ille oriebatur, sicuti ex temperie deteriori è quibusdam gravior procedit odor, & tempore quidem pestis hæc corpuscula bene aut malè odora maligna qualitate imbuta jn corporibus affectis contagionem promovent, dum per os, nares & poros apertos sana corpora subingrediuntur. Hærent autem hæc corpuscula subinde in rebus, plicis vestium, parietibus, donec tandem per contraria eorum malignitas expellatur.

14. Sola Accidentia Neminem Nutriunt.

SI quis species Eucharisticas plurimas sumeret, sentiret se refici, sed ex eo accideret, quia Christus *D*. non manet nisi quamdiu species sunt incorruptæ, quibus desinentibus cessat commorari, & materiam, ut species sint in connaturali statu, substi-

substituit: alioqui naturaliter adverteremus, quando Christus adest, quando ab hostia profectus, & cessaret fidei meritum. Odores non agglutinant se corpori defectu crassamenti, ideò nutrire nequeunt: sed recreant cerebrum, & sanitati conducunt, & in pulmones attracti ad cor permeant, in eoq; in arteriosos spiritus permutantur. Hinc Agellius l. 9. c. 4. Historiam Plinij de quibusdam populis, qui solo odore florum ac pomorum vivant, ait, *plùs habere admirationis quàm fidei.* Non desunt tamen particulæ crassiores, quæ cum odore feruntur ac ventriculum solantur: uti experiuntur Coci, qui minùs esuriunt, dum cibos fumantes odorantur. Ne etiam Tabacam omittamus, quæ pituitosos humores è cerebro elicit, illis ventriculi os obstruit, ne multum latrare possit.

15. Purum Elementum neminem nutrit.

NEminem enim vidimus igne, aëre, terrâ, aut solâ aquâ traxisse vitam; ubi tamen aliqua mixtio accesserit nutrimento aqua idonea redditur. Nam Isai: 44. Plantata est pinus, quam pluvia nutrivit. Imò etiam avulsæ ab arboribus partes & vasi repleto aquis insertæ hoc modo prorogant vitam & absorbent aquam, illâq; deficiente langvore morti prævio ac aliis morbis corripiuntur, clarissimè id expressit S. Doctor in 4. d. 8. q. 1. a. 4. *Quamvis aqua in se non nutriat, tamen commixta nutrit:* ut immerito Vales: l. b. c. 6. Controv: nomine Communi Medicorum aquam e nutrimentorum genere proscribat. Imo & contra Medicum asserimus aërem dum mixtioni irretiatur nutrire & Medicorum Principem in testimonium voco, ex aëre attracto ex pulmonibus spiritus vitales in corde, animales in cerebro nascuntur, qui sunt pars viventis. Adhuc progredimur & ignem itra alimenta viventium etiam modica mixtione variatum asserimus. Pyrausta est majoris Muscæ magnitudine bestiola, de qua Aristot. l. 5. hist. c. 9. est quadrupes, nascitur in fornacibus cuprariis, in ipsis ignibus & tamdiu vivit quamdiu domo non egreditur, peregrinatio illi mors est. Negat quidem hujus narrationis veritatem Galenus sed Scaliger ait. *Ferulâ castigandos esse qui hoc quasi temere proditum ab Aristotele negant.* Credidit hoc Aristoteli Seneca. l. 5. Nat. quæst. c. 6. *Ignis qui omnia consumit etiam*

etiam quædam creat & quod simile videri non potest veri, tamen verum est, animalia igne generantur, Credidit & Magnus Aug. lib. 12. Civit. c. 4. In ardore ignis nonnullla animalia per convenientiam vivere salubriter. De Chamelæonte, quòd solo aëre vivat, veteres crediderunt. Nostra ætas deprehendit muscas linvâ glutinosâ in eas subitò districtâ capessere. Multò minùs omni cibo in longum carere quisquam potest. Hinc Medici septem dierum inediam letalem censent, & ultra diem undecimum vitam non posse prorogari sine alimento; siquidem calor naturalis non otiatur ac humidum radicale absumit. Potest nihilominus hic attemperari, ut modestè agat.

16. Non eo ipso, quòd aliquis nutriatur, debet mori.

QVia, quod per unum cibum deperdit, potest per alium sibi valde congruum reparare, & hanc virtutem putatur habuisse lignum vitæ in paradiso: idcirco non videntur omninò fabulosa, quæ narrantur de reparatione ætatis: sic narrat Delrio de quodam sene centenario, qui Tarenti anno 1531 factus est juvenis, pilis, dentibus, ungvibus in nova mutatis, 50. supervixit annis. Idem refertur de Abbatissa quadam in regno Valentiæ. Idem Maffæus de quodam Indo, qui intra 335. annos, quibus vixit ter factus juvenis. & hanc artem jactabat se scire Campanella & Paracelsus. Sed uterq; ante senium decessit.

17. Alimentum in arboribus & animalium pilis sursum â virtute Attractiva promovetur.

NOn omnes partes arboris ita duræ sunt, ut alimentum permeare nequeat insunt fibræ plurimæ & quasi venæ, per quas succus propagatur cedente arbore, aut mollioribus partibus arboris. Capilli animalis nondum geniti alio nutriuntur alimento, quàm dum animal exolutum est carcere uteri. In utero enim crassioribus partibus seminalis materiæ aluntur, sicut & ex ijsdem oriuntur. Postquam verò genitum est animal, sangvi-

ne nutriuntur, siquidem eo deficiente in animali etiam capillos exarescere constat ex Arist. 1. de color: cap. 6. hinc etiam qui metasynerisi laborant sangvis illis ad cutem evocatur, ut bene pili proveniant juxta Fernel: lib. 8. observ. 3. sed etiam à Galeno illa alopecia censetur insanabilis, in qua cutis per fricata non rubescit, quia scilicet sangvis, qui est alimentum capillorum, deest. Et eodem *Magistro* defluvium capillorum oritur corrupto sangvine. Sed hoc melius complexus Philosophus 10. probl. 24. qui docet eodem nutrimento sustentari vellera ovium quo caro. Vellera autem 5. de gen. anim: cap. 5. nihil sunt aliud, quàm congeries pilorum. Ex quo etiam Melancholici, qui atriore abundant sangvine, pilos nigriores, biliosi flavos, pituitosi ob copiam ejus humoris albos educant. Causa efficiens principalis est specialis Formatrix, quam Galen. lib. 11. de usu part. c. 14. vocat *Pilificam* hæc variè per membra animalium distributa, & hæc â phantasia Matris subinde turbatur: hæc efficit, quòd homo non habeat pedes pilosos uti lepus: quod habeat palpebras, quibus reliqua animalia carent, quòd hoc potiùs quàm altero loco pilos effundat. Causa efficiens instrumentaria est calor radicibus pilorum inhærens, qui materiam digerit atq; excoquit, quo deficiente in senibus hyems capillorum advenit. Canities autem vera à vertice capilli incipit, quia in remotiores partes alimentum frigidius pervenit. An verò crebra tonsura capitis, oculorum acumini prosit, controversia Medicorum dubium facit. Nam Rhases & Avicenna affirmant: Lemnius negat, cùm tamen poros conservent, & materiam inutilem exsugant, non parum prosunt: hoc verò non contingit nisi delectis. Habent enim capilli suam proceritatem quam non excedunt, atq; tunc ut alimentum aliquod ita longè minus quam defalcati educunt, ubi & acumen, & crassitum augent, & incrementum instaurant. Quocirca benè svadet Celsus lib. 2, in diuturno pituitæ affluxu ad cutim tonderi. Inde Hygijæ, Æsculapij Filiæ, Sycioniæ mulieres comas suas detonsas dedicabant, quo, uti sensum Antiquitatis refert Pausan: ab Hygija Dea sanitatis per tonsuram promittebant sibi sanitatem. Neq; summus Naturæ speculator Aristoteles (ut de eo scribit Laërt) aliter tutabatur sanitatem, quàm quòd semper attonso vertice incederet. Finalis causa capillorum est defensio cerebri, raò tamen tanta, qualem Riolanus narrat cuidam Turcarum Janizaro præstitam, qui densitate capillitij globos sclopporum eludebat: Sed tamen non nullam, hinc calvi magis

obnoxij

obnoxij præ alijs catharro. Naſcuntur & intra animal pili & ejiciuntur vomitu & aliâ viâ, uti ſcribit Galen. lib. 6. de locis affect. c. 3. Naſcuntur & in lingva & evulſi recreſcunt. Donatus lib. 1. Hiſt: *Med.* mir. p. 35. Prodeunt & ex corde. *Sed* in illis qui plicâ frequenti in Polonia morbo laborant etiam in venis reperiuntur Teſte Herc: Sax: lib. 10. p. 817. quos tamen credibilius cum Hipporc. 4. aphoris. 16. non eſſe verè pilos ſed carunculas tenuitate pilos aſſecutas. Plica *Polo*nica ſi incidatur, nocet: antequam erumpat, diſcrutiat. Cauſa eſt. Plicæ morbus eſt venenata ſangvinis infectio inſtar morbi *N*eapolitani, Aulicũ alij, alij aliter. Hæc fumis cerebrum opplet ac ſubinde perturbat, appetituſq; movet varios: ſi erumpat per poros capitis hæret in pilis, ac inſtar ſcorpij contriti, aut viperæ venenum ad ſe trahit, hinc ægro levamen: remoto verò hoc extractivo venenum in corpore relinquitur, ac crudelia concitat ſymptomata.

18. Ad Venenum poteſt quis aſſveſieri, ut illud ſine damno ſumat.

ALimentum alteratur & non alterat notabiliter: Medicamentum alterat & non alteratur. *V*enenum alterat & non alteratur. Hinc multis medicamentis uti non eſt conſultum: Alteratur enim & ægrè ad ſuum ſtatum redit temperies. Aſſveſecit ſe ad venena, periculoſo certè conatu, Mithridates *R*ex, qui aliquid quotidie ex eo delibavit, ut poſtea, cum vellet veneno ſe tollere, non poſſet. Narratur etiam de *P*uella quâdam, quæ uſu veneni ita profecit, ut ſolus ejus halitus adſtantes occideret. Ait ſe vidiſſe Coloniæ fœminam Alb. M: quæ magnâ voluptate araneos capiebat & devorabat ſine nocumento. Ratio hujus à Chymicis datur non inepta. Quia nullum venenum eſt tam potens, quod non poſſit eſſe præſtans medicina contra ipſum etiam venenum. Nam omne venenum ſicuti & alia corpora, poteſt reſolvi in ſulfur, ſal, Mercurium, ex quibus ſolùm unum venenum eſt, reliqua verò antidotum veneni: Ergo ſi venenata pars ſepararetur, poſſet homo nutriri veneno. *Præte*rea dicunt naturam eſſe determinabilem ad contraria. *N*am aſſveſit homo cibis, quos antea nec olfacere poterat. Nemini tamen hujus ſpeculationis ſvaſerim experientiam.

19. Eſus

19. Esus Carnium è simili Animali est plurimum noxius.

EXpertus id doctissimus Galliarum Regis Medicus Andr. Laurentius c. 2. de lue ven, qui plura animalia ejusdem speciei carnibus nutrivit, canes caninâ, sues suillâ, &c. quibus paulo post pili defluere cœperunt, ulcera oboriri, tumores, ac ejusmodi mala: occasionem experiendi fecerat narratio cujusdam senis qui affirmavit ob esum carnium humanarum luem, quam Galli Hispanico, Hispani Gallico nominant titulo subintrâsse sub Carolo Rege Galliarum anno 1495. ad Neapolim dum non sufficeret Gallico exercitui annona, caupones verò, è cæsorum cadaveribus excisas divendebant passim carnes. Hinc morbus hic vulgaris, in Indijs, quia & esus carnium ejusmodi est vulgaris. An verò unica morbi illius ista origo fuerit, dubium est, Mediolani fuit fœmina, quæ pueros furto sublatos sale condiebat, & sic illis vescebatur. Refert etiam *Hector* Boët: Hist: *Scot*: l. 18. Quendam latronem cum suis solitum vesci carnibus â se occisorum idcircò captum & cum tota familia exustum, sola infans relicta vix annum nata: sed ea ubi 12. annum attigit, lapsa in simile scelus, & cum duceretur ad supplicium exprobrantibus facinoris immanitatem respondebat. *Nescitis quàm delectet humana caro, si gustaretis, nemo esset, qui à liberorum esu abstineret:* nec desunt historiæ, in quibus narrantur ad has execrabiles dapes adacti. Narrat Cromerus l. 11, ad ann. 1315 & Prussiæ Hist. Ann. 1629. & Strada in Belgio: neq; tamen eum secutum morbum referunt. *Ideò* fuit necesse aliquid aliud advenisse. Medici adhibent in Mumiis hanc carnem. *Sed* quid sit Mumia, variant. *Paracelsus* sangvinem vocat, Mumiam liquidam: Carnem furis pendentis Mumiam constellatam. *Bellonius* succum lib. 3. obs. c. 32. è cadaveribus Arabum Myrrhâ, Croco, Aloë, Balsamo perunctis exsudantem instar mellis odoratum nec insvavem sed loco succi Arabes non rarò saniem è pestiferis alumine conspersis cadaveribus venditabant. Et loco Mumiarum *deferuntur* inquit idem *cadavera viatorum, quos arena in Arabia & Aramoniorum regno involuit, sol arefecit.* Paræus Nominis Magni Medicus lib. 10. Chirurg. c. 7. ridet mumiæ usum. Nam si cadavera sunt Principum meliorem condituram habentium, quis permittet evehi? *Si* plebeia solo sunt Asphalto inuncta. Vnde

Vnde Matthiolus ait, Cadavera furum sale & aromatibus condita in furno siccata pro mumijs venditari & usum damnat ut barbarum & Thevetus dicit se expertum ejus usu oriri symptomata, Cardialgiam, Ventriculi tumultum, vomitum, oris fœtorem: Damnat & Libavius p. 849 & asserit, ad nos falsas tantùmmodò devehi mumias neq; concedit adeò Balsamum à putredine præservare, ut vulgò jactatur. Græcia Ducis Veneti uxor scatebat balsamo & fœtorem ejus nemo pati poterat. Antiocho & Herodi certè non deerat balsamum & tamen vivi computruerunt: Nam & ipsum balsamum corruptibile est. Alij quomodo per artem ex Juvene rufo mumias forment refert Tentzelius Medicin: Drastat: c. 6. ex quibus omnibus patet carnis humanæ usum hominibus inimicum,

20. Carnes assæ utiliores Coctis.

Coctio sic definiri potest. *Est perfectio quædam à calore superfluum humidum absumente.* Hæc definitio convenit coctioni fructuum à sole, qui calore suo naturalem adjuvat veluti calens emplastrum, ventriculum. Convenit coctioni ab igne. Convenit & coctioni Medicæ vulnerum: quæ fit cum humores ita maturantur & ad hoc perducuntur, ut amplius non putrescāt. Ex his patet quòd non cocta sint frigida, cruditatem enim definit Arist: 4 Meteor: *Est inquit imperfectio qualitatum impatibilium ob indigentiam proprij caloris.* Coctio ab igne, propriè dicitur *elixatio*, quæ hoc modo fit: calor igneus in humido aquæ recipitur & rem illam humectat quæ elixatur, poros ejus aperit, & humorem extra evocat, reliquum autem quod relinquit humoris digerit. Idcircò elixari non possunt, quæ nihil habent humoris, ut cineres. Vel quæ habent humiditatem ita cum succo terreo unitam, ut separari non possit, ut ligna, metalla. Ex hoc etiam fit. ut carnes bubulæ difficiliùs elixentur, quàm agninæ v. g. quia humidum difficiliùs separatur. *Assatio* verò *est coctio à sicco & alieno calore, ut humor, qui est intus, absumatur poris exteriùs clausis,* ideoq; assa humidiora intus, quàm elixa. Inde fit, ut homo ad magnum ignem non sudet, quia est quasi in assatione, sudet in balneo, quia est quasi in elixatione. Hinc Arist: 4 Meteor: c. 3. ait carnes assas utiliores elixis & probat. Quia cum sint humidiores elixis, plus ad nutriendum succi afferunt. Ideò verò juscula coctarum carnium refrigerata con-

 crescunt,

crescunt, quia ex carnibus extractum continent gluten, rorem, cambium. Notat tamen Celsus lib. 1. c. 6. Elixa lubricare, assa constringere, nec stipticis convenire. Cæterum magnum beneficium præstant animalibus Laniones, dum ea in cibum hominum mactant, quia dum ab electis comeduntur, in cœlum partes eorum deferuntur. Vnde Taulerus Serm. 1. in Vigil: Paschæ dixit. *Non possunt creaturæ nobiliori modo in suam originem redire, quàm in corpore sancto cui in cibum uniuntur.*

21. Fames est appetitus cibi. Potus non nutrit.

FAmes in hunc modum excitatur. Quodlibet membrum sicut radix arboris ad se trahit alimentum quod ubi deficit, vicino membro eripit, & hoc alteri donec ad sedem ciborum ventriculum deveniatur, sic tandem imprimitur orificio ventriculi impulsus quidam, hanc molestiam aversatur appetitus, & illâ cognitâ per phantasiam ut remedium appetit cibum Hic appetitus excitat virtutem motricem, ut quærat alimentum, & quia sicca faciliùs implent ventriculum, ne divellatur, quàm liquida: idcirco magis illa appetit. Vnde Gal. famem & sitim inter dolores recenset. Potus verò rarò est, qui simul non sit cibus, cibi enim vices ex parte supplet lac, cerevisia &c. Potus autem hæc facit. 1. Provehit cibum tenuitate suâ per meatuum & venarum angustias. 2. Juvat concoctionem potissimùm eam, quæ in ventriculo fit, nam hæc se habet per modum elixationis. 3. Cibum permeat ut succus faciliùs ex illo eliciatur. 4. Siccitatem membrorum & fervorem sangvinis temperat, per quod juvatur nutritio; & impeditur, ne humidum à calore consumatur; qui succus ubi deficit membra eum ab alijs attrahunt simili modo atq; in fame. succus autem deficit ex nimio excitato calore vel sudore, Aves rapaces licet sint calidissimæ potu non egent: Sed illum compensat multi aëris attractio, tales enim sunt pulmonibus prægrandibus, multumq; simul adducunt ad interiora aërem. Delectatio fit à potu in summo æsophagi orificio ubi sunt partes molliores, quæ à potu titillantur. Hinc pueri integra pruna devorant, quia majores boli magis titillant. Noxia tamen velox comestio, quia multum secum aërem rapit, & eo ventriculum implet.

22. Co-

22. Color pilorum, Temperiem indicat animalis.

NOn est ridenda Physiognomia, si intra eos terminos consistat; quos P. Nicquet ex Aristotele præscripsit. Natura enim, inquit doctissimus quidam è Recentioribus, non ita latet in oculto, ut non aliquibus signis prodeat in manifestum, & in bene formato corpore animus sua meliùs obire solet munia: sed divinatio de moribus à multis pendet. Noscenda est complexio, noscendi mores natorum, scienda conditio & status alicujus. Fortes enim fortibus, boni bonis creantur, neq; imbellem progenerant aquilæ columbam. Locorum etiam varietas variat inclinationem. Alius est genius eorum, qui montana, alius eorum, qui plana & qui palustria incolunt loca, alius qui gelidam Arcton & qui tepidum Austrum. Liber tamen hominum actus nulli subjacet legi. Vnum etiam signum sæpe fallit, vim multitudo conciliat. Niger color capillorum, Melancholicos vulgò indicat. Cum enim capilli nascantur è vaporibus capitis mixtis sangvini pingui ac glutinoso colorem etiam ex ijs contrahunt. Oritur autem nigredo ex adustione quam in Æthyopibus videmus: licet ipsi non sunt calidi propter continuam spirituum jacturam, quam solutis à calore poris faciunt. Partes tamen extimæ calent ab æstu externo. Compertum autem est mutari capillum cùm regio mutatur. Pilus albus signum frigiditatis & phlegmatis, quæ ab interno calore non concoquitur, sed quasi putrescit & ideò capilli in senio canescunt: quamobrem qui citò albescunt, pituitâ abundant. Flavus & rufus color medij sunt inter nigrum & album, quia niger oritur à caloris adustione, albus à frigore, hinc quò magis rufus capillus est, eò plus de bile significat inesse. Mediocriter verò rufi bonum temperamentum denotant animùmq; ad fortitudinem, audaciam, subtilitatem, acumenq; ingenij natum. Crispi fiunt vel propter pororum obliquitatem, quos calor debilior in cute duriore efficit, vel ex abundantia caloris & siccitatis: propter quæ capilli teste Gal. lib. 2. de temp. torquentur ut corrigia in igne. hinc fœminæ, cum sint frigidiores & humidiores, planos capillos habent. Qui crispo capillo, faciliùs calvescunt, difficiliùs canescunt: è contra qui plano, faciliꝰ canescũt quã calvescũt. habẽt autẽ capilli cum plantis indolem communem, nec in summo æstu crescunt, hinc in fe-

bribus defluunt; nec in summo humore aut siccitate, hinc senibus decedunt aut rarescunt, alijs non prodeunt in metu surriguntur quia calore ad intima profugo pori constringuntur. *Didacus* Osorius Nobilis Hisp. sub Ferdinando Catholico auditâ mortis sententiâ quasi in momento incanuit. *Idem* refert *Scal.* exer. 313. de quodam conjurationis suspecto. In talibus calore ad intima concurrente materia capillorum refrigerátur plurimùm & quasi congelat ac in capillos veluti pruina prodit. Incarceratis & Itinerantibus magis crescunt capilli, quia magis fuliginibus abundant. *Tempora* citiùs canescunt ob subjectas cuti partes frigidiores, citiùs etiam canescunt nati ex Parentibus vetulis aut lactati ab ejusmodi.

23. Generatio est Origo viventis â vivente in similitudinem Naturæ.

EX hoc patet 1. quòd Adam non genuerit Evam, qui nihil ibi contulit ex se à natura ordinatum ad ejus productionem. 2. Resurgentes à mortuis divinitùs & creati à Deo, non sunt proles DEI, quia illis nihil de sua substantia communicavit. 3. Pullus, anas non est proles Gallinæ, quæ illum ex ovo anatis exclusit. 4. Plantæ non dicuntur habere filios, etsi verè generent, quia hic titulus solùm sensitivis datur. 5. *Consangvinei* dicuntur, quorum unus alterius habet sangvinem. 6. Magis parentes amant Filios, quàm Filij parentes, quia quisq; amat seipsum, Parentes verò habent in Filijs aliquid sui non e contra: inde est, quòd minus ament, licet magis ad amandum obligentur. Vnde S. Aug. 4. Confes. c. 2. dixit. *Etiam ubi proles contra votum nascitur, nata tamen cogit se diligi:* & ideò ut notat. S. Th. 1. 2. q. 100. a. 5. Nullum datum præceptum Parentibus diligendi *Filios*, datum Filijs diligendi *Parentes*. 7. Ardentiùs Filij quamdiu sunt parvuli amant Parentes, quia valde exiguum habent alienum, & per alimenta acquisitum, sed totum *Parentum*. 8. Quia à Parentibus accipiunt aliquid. Hinc & temperies & virtus *Patrum* sæpe inest Filijs aut vitia. Hinc spurios an: 1587. Sixtus V. irregularitatis damnavit. *Quia sicut temperiem Parentum ita vitia & incontinentiam imitari solent.* Scal. exer: 265 dixit *Spurij pessimi fere sunt, imo proverbium est apud Italos,*

Italos, *spurium qui nequam facit officium suum facere. Mali sunt quia ex malis.* 9. In primo gradu rectæ lineæ Matrimonia esse contra leges naturæ, quia sterilia & ita eorum horror à natura impressus, ut cum Svetonio teste, fœmina quædam filium nullis imperiis agnoscere vellet jussa à Magistratu eum in Maritum accipere: maluit filium fateri. De hac vi naturæ S. Aug. 15. Civit: c. 16. *Nescio quomodo humanæ verecundiæ inest quiddam naturale atq; laudabile.* Post quartum tamen gradum Inno: III. c. non debet, de consangvineis licita pronuntiavit ejusmodi conjugia. Quaternarium inquiens, numerum bene congruere prohibitioni conjugij corporalis, quia 4. sunt humores in corpore quod quatuor constat Elementis. Quia scilicet post quartum nihil invenitur à progenitoribus relictum. Nam in primo gradu quod acceptum fuit levissimum & quasi igneum evanescit, hoc est in Filio, in nepote aëreum, in pronepote aqueum, in abnepote pars terrea, itaq; in gradu quinto nihil superest. 10. Græcum tamen proverbium. *Heroum filij noxæ*, retinet sæpe veritatem. Nam ut Spartianus in sept: severo, *Illustres doctrinâ aut sapientiâ viros tales sæpe liberos habuisse, ut melius fuerit de rebus humanis sine posteritate decessisse.* Accidit hoc partim ob Nutrices, quarum improbitatem cum lacte hauserint. Tantundem enim ait Agellius lib. 12. cap. refert quo lacte quis nutriatur atq; ex quo semine nascatur, partim quia in Parentibus, quicquid optimum fuit curis majoribus non filiis impensum: Partim, quia filij relicti in opibus & claritate non assveverunt dura pati & ardua agere.

24. Pullus ex ovi albumine prodit.

PVllus non ex toto ovo nascitur, nam reliqua ejus parte nutritur. Hippoc: quidem ex luteo nasci Arist. ex albumine adstruit. Videamus cui experientia, quam fecit Dan: Senerit in sua Physica faveat. Ovum sub gallina die quarto, imo subinde, si aperiatur, patebit in eo cor, & duæ à corde venulæ micabunt. Septimo die cor involutum & mucor luteus pro formando jecinore spectabitur, qui ab hoc die sensim concrescet colore retento, quod luteum etiam in pullis exclusis visitur. In hoc jecoris rudimento per novem dies à formatione nullus sangvis comparet, cor tamen turget sangvine. Cor autem sedem habet in

in media ovi longitudine, ubi luteum albumini desuper committitur. Quodsi quis die secunda ab incubatu aperuisset concretum quid instar nubis spectasset, & in ea pullum capite conspicuo ac juxta caput puncto se dilatante ac constringente, ex quo diebus sequentibus vena admodum rubra per totum pulli dorsum in longum porrigitur, ex qua aliæ venæ ad pelliculas luteum involventes ducuntur. Ex quo patet luteo ali, quod in sangvinem vertitur, qui per venas ad pelliculam circa luteum protensas advehitur, & in hepate conficitur.

25. Complexio animalis figuram format.

NAm cholera cum siccum & calidum faciat corpus, non potest reddere nisi longum quidem sed strictum atq; gracile, quia calor elevat, siccitas constringit. Phlegma est quid frigidum ac humidum, breve itaq; & latum facit, aqua enim diffundere se novit, non attollere. Sangvinea indoles calida & humida hæc mediocre facit animal, quia ob humiditatem in altum se non adeò attollit, ob calorem non nimis se in latum diffundit. Melancholia strictum & breve corpus constituit, frigus enim non faciet incrementum, siccitas obest latitudini.

De Anima sensitiva.

26. Bruta non sunt Prædita Animâ rationali.

ASserebat Pithagoras, Anaxagoras, Diogenes, & alij quibus credebantur animæ per *Metempsicosim* è corporibus hominum motæ, tanquam in ergastulo pro demeritis in brutorum corpora compingi. Imò Galen: exhortat ad art liber. stud. agnoscit in brutis rationem delitescentem. Quod fraude Dœmonum *S.* Chrysost: hom. 4. in act. *Putat* contigisse ut crederent animas nostras â brutorum non differre ac sensim persvaderent sibi mortales ac demum alterius vitæ sublatâ spe in hac beatitudinem fundarent; secuti Gnossici errorem imò & Indi moderni, qui putant simias scire loqui, sed dissimulare, ne ab Hispanis ad labores compellantur. *Strabo* etiam cum *Dione* dat

mentem

mentem Elephantis, & Lipsius in Plin. lib. 18. c. 1. *Se ratione carere, si Elephanti carent.* Plinius verò ipse eò loci his bestiis tribuit *intellectum patrij sermonis, & imperiorum, Obedientiam, officiorumq; quæ didicere memoriam, amoris & gloriæ voluptatem.* Plutarch: in Phædimo vulpem syllogisare. Juxta hos merito Gryllus socius Vlyssis à Circe in bestiam mutatus, postea redditus sibi querebatur bestias feliciores, quæ sine labore scirent ea quæ homines cum studijs. Vlterius progressi apud S. Chrisost. l. c. Quidam Philosophi, qui etiam donum Prophetiæ Corvo Corniciq; & claram DEI notitiam tribuebant. Sed non minus indecorè Steph. Pasquier: epist: ad Adr: Turnebum. *Quis scit an quando colludo cum mea fele ego me cum ipsa potius, quàm ipsa mecum se recreet meq; utatur tanquam instrumento suæ voluptatis.* Imo Campanella verbis scrip: Tob. 38. abutitur ad hoc evincendum & l. 2. c. 23. de sensu ait loqui inter se sed nos illorum linguam non percipere, uti nec, Italum Germanicam: ediscere tamen nostram illa ubi nobiscum versantur, etsi in aliam regionem deferantur novam non intelligere. Fatemur miras esse bestiarum operationes, sed nullas excedere limites phantasticos aut instinctus. Si enim quævis belluarum discursu & non instinctu ageretur, variarent utiq; in modo operandi: at nunc omnes hirundines è luto, omnes passeres è plumis. omnes philomelæ è musco arborum, omnes acanthides ex lana in ramo arboris omnes linariæ, ex lana sed in rubis nidificant, omnes galguli ut corbes è ramis appendunt, omnes picæ spinis sæpiunt, turdi & merulæ fundo oblimato muscum circumponunt &c. Imo convenio istos. Bruta habent animam rationalem perinde ac homo. Ergo & merita & demerita, sicq; lupi pœnas inferni subituri pro cæde ovium, columbæ & oves pro sua mansvetudine cœleste præmium recepturæ. Ergo perinde est cæde illarum maculare manus, carnibus stomachum, atq; antropophagiâ. *Imagines*, inquit Arist: l. 8. hist. c. 1. *Solùm sunt scientiæ & prudentiæ in brutis*, non res, quicquid in illis similitudinem gerit industinæ ope imaginationis ac sensûs interni peragitur, uti inquit l. de quant. Animæ c. 18. Præsul Hipponensis. Quod voces attinet brutorum, illæ juxta Philosophum 7 Polit. cap. 2. *solùm molestum & jucundum significant:* id est passiones indicant, sed non texunt orationem & 1. Polit. 2. *sermonem* dicit, *homini esse naturalem ratione enim & oratione à brutis distinguitur.* Neq; egent bruta commercio sermonis, sunt enim determinata ad omnia quæ vitæ

 sunt

sunt eorum necessaria, scilicet ad operas, vestitum modum se tuendi, nam omnia in brutis ordinantur ad conservationem sui ad quod non est opus sermone: sed sufficit dignoscere corruptivum. Hominis verò passiones ordinantur ad contemplationem universi, ideò non solùm debent significare discretionem jucundi à molesto sed & falsi à verò, sed & unius entis ab alio, ad quod requiruntur quàm innumeræ cognitiones, tam voces.

27. Vngves & ungulæ in animalibus animantur.

VIvunt enim nutrimentumq; accipiunt per venulas sibi ad radicem adjunctas: nam ut Gal. lib. de administ. anat. cap. 11. observavit, ad eorum bases vena, arteria, & nervus terminatur. Per quem sugunt impuriorem sangvinem, augenturq; in longum, uti quotidie experimur etiam in profundum, quia cum ætate crassescunt, neq; ibi primò incipiunt ubi caro desinit, materia eorum proxima ad articulum propiorem fere extenditur, quæ si ibi aliquo casu compressa, aut læsa fuerit, idem suo tempore in ungve vitium spectabitur. Si cultro aut vitro abradatur, (quod in eo vitio per quod digitis pedum increscunt utiliter solet fieri) redeunt ad suam crassitiem. Causa afficiens illorum vix plastica, quæ leoni aduncos: simio donavit imbricatos. Meritò verò Empedocles rejicitur, qui censuit ungves, nervos esse congelatos. Quod varios assumant colores, oritur à subjecta materia cùm sint in se pellucidi. Hinc Europæis albicant cum modica rubedine, Æthyopibus nigricant, quia hic est color corporis. In ictere morbo flavent, & juxta Hippocr Sect. 1. Coact. prænotat. Aphoris 493. si lateant in ægrotantibus ex morbo acuto, vel hydrope, mortis sunt indicium, quia livoris causa est caloris extinctio. In tabe adunci fiunt, & albidi, quia calor nimis percoxit materiam. An ex ungve leo possit cognosci? Veteribus fuit certum, nec nobis dubium, servat enim & in hoc membro natura cum cæteris proportionem. Ex ungve hominis magnitudinem assequi in promptu est, dummodo partium rationem à Kirchero Tom. 2. Musurg. lib. 10. præ oculis habeamus. Facies est nona pars longitudinis totius hominis cuius pectus ad imum femur constituunt tres partes. addatur ex Hugone Sempilio lib. 3: de Math. discipl. cap. 2. §. 1.

Quod

Quod pollex ſit tertia pars faciei, & ejus craſſitiei cujus longitudinis. Jam verò pollicis quarta pars ungvis. Itaq; ſi ungvis ſit unius ulnæ, pollex erit quatuor, facies 12. & tota longitudo hominis 108 ulnarum. Noſcitur & complexio ex ungve, ex quibus hæc cum Luca Gaurico lib. de Sculptura pag. 330 deduci poſſunt. Vngves lati colore albo, ſubflavoq; tincti, naturæ bonitatem: anguſti proliziores ac curvi carnoſi improvidum ac malè ſenſatum obliqui ad repaces accedunt aves: parvi, nigri, aſperi, & qui carni adhæſerint, vitia Melancholicorum: rotundiores calorem exuberantiorem, & ea, quæ iſtam conſequuntur temperiem. Maculæ ungvium notant ſanitatem, & calorem robuſtum, qui ſecernens partes ſangvinis alias ab alijs, eas maculas efficit.

28. Sua Specialia habet in variis animalibus quævis anima.

C*Apite* caret *orbis* piſcis marinus. Aſini inveniuntur cornuti in Affrica, teſte Herodot. & apri apud Indos teſte Plin. Aonij boves unum cornu in media fronte gerunt. Aelian. mobilia cornua habent boves Phrygij. Philippo II. Hiſp. Regi equus cornutus fuit. *Lingvam* non habet teſtudo marina & Crocodilus, ranarum lingva extremo oris alligatur, verſus guttur libera porrigitur. Bifida lingva eſt lacertis. Nierem. Hiſt. Nat. *Dentium* loco Chamelæon os continuum ſerratum gerit. Herculi triplici ordine dentes, in Sileſia cum aureo dente natus puer. And. Schot. *Cervice* unius oſſis conſtant lupi, Leones, Hyænæ: Canes aliqui in America naſcuntur ſine ulla. *Mammas* intra armos elephas habet: Simius in pectore. Cornigera ſunt, quæ biſulcis ungulis. In Arabia felici, cauda arietis librar. 44. Pilos verſùs caput obverſos habent Origes. Tarandus, Polypus, Chamelæon aſſumit, tetigit quoſcunq; colores. Ranæ ſolùm in oculis, corde, & paucis venulis habent ſangvinem. Ex oſſibus leonum maſculorum ut è ſilice ignis excutitur. *Coſtæ* homini octonæ, ſuibus denæ, cornigeris 13. ſerpentibus 30 Plin. *Cor* maximum aſino, lepori, muri, cervo. Duplici *corde* Elephantes invenit Gal. Ranis geminum *jecur*. *Liene* caret Chamelæon. Mures in Orientali India inveniuntur magnitudine vulpium, in Calecuto lacerti inſtar aprorum. In Affrica ſunt aliqui muti canes. Ranæ in Cyrene ſilent. Ariſt. Ovibus in Anglia potus aquæ exitialis

Cardanus. *Camelos* vivere annis 50 ait Arist. Elephantos 200 imo & 300 Solinus. *Catos* 10. mulos 80. asinos 30. equos etiam ultra 50. Boves, sues, canes 10 oves 12 capros 8.

29. Colorem non in sola superficie videmus.

Ergo quodlibet corpus aliquousq; diaphanum. Id ante nos asseruit Lud. Coronell. lib. 3. *Phys.* Joan. Bapt. Bened. epist. ad Philib. Pingonium: proinde nec reflexionem fieri lucis â sola ultima superficie, cùm hæc ultima non detur: quòd verò non transeat lumen quodvis corpus, partes interiores asperæ, quæ etiam sunt in polito corpore, cohibent, & reflectunt, & ideo nix & glaciei farina non transparet, quia partes inæqualiter sitas habet, transparebat autem integra quia partes habet æqualiter collocatas. Imo nec videretur corpus, nisi lux intraret illud. Idcirco metallica specula non videmus sed solam lucem reflexam in aëre vicino. Vitrea videmus, quia radius illa subintrat. Veritatem hanc, si cui experiri placet, non dubito, quin charta illi sit opaca, transparet: magìs opacum lignum, aurum argentum, tamen ductum in folia pictoria transparet si nigro superponas. Alioqui, si sola superficies videtur, datur superficies indivisibilis, hæc addita alteri & millesimæ non augebit corpus, cùm indivisibile additum alteri simili facere quidem potest plus, sed non majus. Si autem purè opacum corpus dederis, lucem solam ante illud videbis. Non tamen lux in infinitum diaphana penetrat, nam mare purissimum non ultra 15 ulnas lucet, ulterius jam tenebræ.

30. Visio fit in retina.

Oculus tunicis octo constat, tribus humoribus, musculis septem. Ex tunicis *retina* est quædam, quòd retis figuræ colludat est levis, densa, ac solida, alba. & subrusa aliquantùm, cujus officium est imagines per oculum illapsas tanquam in speculo repræsentare, unde & specularis dicitur, centrum oculi pro suo centro habet retrò terminata per nigrum choroidis colorem. In hac ergo dicimus visionem fieri. Quia in ea parte oculi fit visio, in qua subjectatur radius formaliter visori-

us, in

us, in sola verò hac subjectatur. In crystallo enim tantùm confusa lux redditur, quod quisq; experiri potest qui lentem convexam similem crystalloidis objecto colorato opposuerit. Et hinc ratio redditur. Quare noctua de die non videt, nisi obscurè. Quia scilicet lux copiosa in retina species objectorum diluit, noctuæ verò amplam habent fenestram, per quam admittunt lucem, pupillam scilicet, & insuper aliquod lumen nativum; quod efficit, ut noctu distinctiùs objecta intueantur. Et hoc modo albus color disgregat visum, quia plurimùm secum lucis, utpote illi affinis, advehit. Hinc etiam aliqui constringunt pupillam, alij manum opponunt, ut lucem arceant, dum dissita speculantur. In nervis opticis nulla cavitas reperitur, ut *Vesal* l. 4. cap. Anatomicè inquisivit.

31. Species Visibiles & Lux producuntur successivè.

EST doctrina Arist. lib. de sensu & sensibili c. 6. quam sic probat. *Quod movetur ab alio, in aliquod movetur, quare necesse est quoddam tempus esse, in quo movetur ab altero in alterum, tempus autem omne divisibile, quare erat quando non videbatur radius, sed adhuc in medio ferebatur. In quem locum* S. Tho. lect. 16. addit. *Si mobile simul esset sub utroq; termino, fore ut non moveretur ab uno termino ad alium* vel enim esset in termino à quo, & sic simul esset actu, quatenus haberet terminum ad quem, & simul potentiâ, quatenus adhuc esset in termino à quo.

32. Species sunt proprium Objectum potentiæ visivæ.

EX Philosopho cap. 1. de memoria ubi inquit. *Memoria speculatur, & sentit simulachrum quoddam simile typo, aut figuræ, non tamen secundùm se, sed tanquam imaginem* quod ad oculum facilè ob paritatem rationis transferre & clariùs Magnus Aug. lib. 11. de Trin. c. 4. hoc ipsum docuit sicut ergo imagine cognitâ in somnis ducimur in cognitionem Objecti, ita imagine cognitâ in oculo. Idem sensit *S.* Thom. lib. 3 contra gentes *Cap.* 69 Idem tota antiquitas. Et adeò certum fuit Durando

rando in 2dum dis. 3. q. 6. ut diceret, *Si species non videntur, neq; dantur*. Species enim est talis imago, quæ rei formam, ac figuram propriaq; lineamenta expressè continet, aptaq; est visum terminare: Hæ species â coloribus veris producuntur, ad eum modum, quo lumen à luce, sicut enim lumen à corpore lucido perpetuo fluxu emanat sine ulla diminutione corporis lucidi, sic dimanant à corporibus species visibiles. Hæ diversa media transeunt, & coloribus pingunt diversis, neq; tamen videntur, nisi, quæ in oculos incurrunt. Hæ amoto objecto statim evanescunt, neq; á corporibus sine luminis præsidio producuntur.

33. In Speculo nihil videmus.

SOlùm enim confert ad hoc speculum, quòd species suâ politâ superficie opacâ integrè ad nos reflectat. Idcirco & res majores apparent ipso speculo, & nonnisi ex certo loco conspiciuntur. Hinc & in tanta distantia post speculum apparent objecta, in quanta sunt à speculo. Ex hoc procedit, quòd ante concavum videamus velut egredientem imaginem ex hoc quòd in speculo dextra pars objecti â Sinistris apparet, & è contra.

34, Perspicilia ignota fuerunt Veteribus, nunc non eadem omnibus.

OBservavit doctissimus Lipsius cent. tertia epist. 336. nunquam mentionem perspiciliorum apud veteres deprehendi. Collyrijs ægros reficiebant oculos, succurrebant substituto Lectore. Ponit quidem Paguinus Deut. 6. 8. ubi nos legimus *Et movebuntur inter oculos tuos*, ponit inquam, & supponit, *erunt perspicilia inter oculos tuos*, sed vocem Hæbræam Totaphot, Arias, Buxtorfius & ipsemet Pagninus in Lexico vult significare frontalia, non *perspicilia*. Idcirco probabilius est reperta circa annum 1300, quando scientia Optica ingens lumen accepit à Vitellone à Rogerio, Bacone, á Joan. Archiep. Cantuariensi, â quibus velut nova tradita ars expoliendi, & confirmandi perspicialia, idcirco & scriptores, qui hæc tempora secuti faciunt per-

spiciliorum

ſpiciliorum mentionem. Tentavit quidem negotium & ferè abſolvit ſpeculativè Alhazenus Arabs ſed fortè in praxim non deduxit, ubi neq; Bacon, quos reperit tubos Opticos jam anno 1270, perfectos reliquit cùm illi primùm per Hollandos ſæculo ſuperiore mundum viderint, & videndum exactiùs præbuerint. Hæc ſpecula diverſa, prout alicui humor cryſtallinus figuram contraxit, concava myopibus, quia illis humor collectior, planior aliis, quibus diffuſior, convexiora ſenibus, quibus magis planitiem affectant, quibus optimè conſtitutus planiſſimis ſolùm poſſunt uti, Ex his aliquot concluſionibus aliæ plures deduci & in modum reſponſorum ad quæſita formari poſſunt. 1. Quare longa columnarum aut arborum æqualiter diſtantium ſeries ordine ſpectata inæqualia refert objecta, nam quæ remotiores columnæ, videntur minores, & ſibi invicem propinquiores? ℞. Quia per lineas ad æqualia procurrentes ſpatia mutatur angulus viſorius fitq; ſemper minor, atq; anguſtior quantò columna remotior, & ideò cùm ipſæ lineæ claudentes angulum ſint inter ſe conjunctiores, quò feruntur ad objecta remotiora, tantò etiam apparent objecta inter ſe propinquiora, tametſi in re æqualiter diſtent. 2. Cur in longis ambulacris tabulatorum remotiores partes deprimi, & pavimentorum magis attolli videntur. ℞. Quia lineæ viſivæ à partibus pavimenti remotioribus ſunt ſupra alias, à remotioribus verò tabulati, infra alias, idcircò partes pavimenti remotiores ſpectantur altiores, tabulati depreſſiores. 3. Cur ſub crepuſculum aut in nebula res longiùs quàm ſint abeſſe putemus? ℞. Quia oculus ex quotidiana experientia judicat ea, quæ obſcuriùs apparent longiùs abeſſe. 4. Cur glans è bombarda emiſſa non videtur? ℞. Ob celeritatem motûs, qui in re viſibili non ſinit quieſcere aliquantulum viſum: ſine quiete autem aliqua internus ſenſus, aliquam notionem ſeu internum ſimulachrum efformare non poteſt. 5. Cur navigantibus fugere ad puppim colles campiq; videntur aut etiam celerem aquæ motum intuentibus omnes ripæ moveri, aut cur navis aliam prætericns eâdem velocitate, illa duplò celeriùs moveri putatur? ℞. Id fieri dum oculus uno in loco fixos tenet axes opticos, ipſe cum toto corpore motus tum enim rem quam intuetur ſemper alio & alio loco intuetur, & ita moveri judicat. Navis autem, quam altera prætervehitur, in partem contrariam eâdem velocitate mota, ideò celeriùs moveri judicatur, quia oculus eam intuens duplò celeriùs in alium locum ad navim conſpectam

transfert quàm si una tantùm navis moveretur. 6. Cur crystallus supposito colore ex adverso spectata tota illo infecta videtur. ℞. Quia color per crystallum transmissus in latera impingit, â quibus ex parte reverberatus ut potè tersis & mediocriter opacis, iterum redit, itaq; compactiorem efficit colorem, totamq; crystallum illo tingit. Sic gemmæ fiunt ex crystallo fictitiæ, dum inter duas crystalli partes color quicunq; mixtus lachrymæ mastichis interponitur.

35. Optima constitutio oculorum procedit a colore, situ, spirituum constitutione.

Colorum optimus censetur medius inter cæsium & nigrum. Niger cùm augeat tenebras, objectà valde illustrata desiderat, & in obscuro deficit: cæsius ob lucis copiam caligat in lumine, ac confunditur: cæruleus medium tenet. Profundiores oculi exactiùs vident dissita, sic ex puteo etiam de die stellæ possunt conspici, & tubus qualiscunq; admotus oculo non parùm juvat ad remotiora dispicienda. Prominentes hoc habent beneficij, quòd etiam è lateralibus objecti speciem hauriant sed ad remotiora vires tenuiores habent, multæ enim luci patent, quâ circumfusæ confunduntur species in retina, maximè dissitorum. De spiritu sic censet Galenus, & bene. Si multus sit bene videntur remota, si purus, exactè: quare purus & multus spiritus facit, ut & remotè, & exactè videamus: paucus verò, & purus exactam quidem reddit visionem, sed viciniorum: paucus & nubilosus, & proximis ægrè sufficit, & nebulosa ea reddit. Qui verò ex his ingenij certiores sint indices constitui certi nihil potest: Cæsios dedêre veteres Minervæ, ac musis subnigri, & Croceis radijs flavescentes fuêre Julio Magno, & victorijs & ingenio Cæsari, ut notat Sveton. Socrati erant magni, nitentes, ac pellucidi. Pico Mirandulano, qui sui sæculi dicebatur Bibliotheca parvi, ac flavi, uti narrat Jo. Bapt. Porta. Hippocr. ait magno & præditos medio colore inter flavum & cæsium optimam temperiem notare. Arist. scripsit quibus oculi subnigri declinant ad flavum colorem, boni animi esse.

36. In

36. In pupilla apparet imago Objecti.

CVm sit polita reflectit species objecti, & cùm sit convexa modicas format icunculas quales olim dicebantur Pupæ, quibus pueri colludebant à quibus Pupilla duxit nomen in homine semper rotunda, in bove ovalis, in fele rhombois. Geminam in aliquibus Ovid. notavit. sed hoc ipsum Plin. dixit esse commune quibusdam fœminis in Scythia: ejusmodi oculi dicuntur Latinis *bitui* quasi bis tuentes, Sed cùm pupillæ foramen subjaceat, huic duplici pupillæ non subjacet duplex, sed pars Iridis exterior, seu major limbus nigrior justò speciem præbet alterius foraminis. Constringitur, & dilatatur in bestiis, quod id ipsum evenire, & humanæ Pupillæ primus advertit Paulus Venetus: in circulo seu iride oculi tres sunt colores, duo versùs albam tunicam, qui sunt valde diluti, & solùm in magna luce apparent, tertius versùs pupilam est expressior, sed illi duo sunt apparentes solùm orti ex certa lucis refractione nam eâ deficiente evanescunt, neq; subjectum illorum reperiri potest. In Hist. Animal. Arist. lib. 1. c. 9.. Quatuor principales agnoscit colores in oculis animalium. Nationibus etiam est proprius color. Æthyopum nunquam sunt cæsij oculi Germanis Anglis sæpius, & Polonis.

37: Coloris nigri intuitus etsi colligat visum non juvat oculum.

EXperti hi qui in obscuro carcere diutiùs detenti. Nam conatus ad videndum retinam distemperat, dum spiritibus coactus pœnè inflammat, hinc tales oculis rubere, inardescere sæpe & audivimus, & spectavimus. Vt verùm sibi persvaserat Plin. 28. c. 6. non timendum ei ægro à feretro cujus pupilla reddit imaginem, imò Cardanus lib. 8. variet. asservit triduò ante mortem in oculo ægri deesse imaginem? sed cur deesset? An quia non est polita, & specularis superficiei? & certè, ita ut & in mortuo reddat iconem uti experientia docet, sed quia sæpe humoribus crassis inspergitur, aut nebulâ inducitur ortâ ex crassitie vaporum: quòd cùm non semper contingat, nec semper evenit in moribundi oculis deesse imaginem. 38. Visus

38. Visus læditur ab Excellenti Visibili.

Effatum est Arist. 2. de anima tt. 123. confirmârunt multi eventus. Xenophontis milites perpetuus nivium intuitus excæcavit, uti narrat Galen. lib. 10 de off. part. Apud Græcos pelvis polita objiciebatur ijs, quibus cæcitatis supplicium irrogare constitutum. Dionysius Tyrannus hoc ipsum efficaciùs reddebat, cùm priùs juberet densis tenebris detineri excœcandos. Id contingit, quia objecta illa vehementius agunt, quàm organum sustinere possit. Lux enim conatur sibi assimilare subjectum, scilicet retinam.

39. Vehementi sono potest quis excœcari.

Schenkius non ignobilis Medicus lib. 1. observ. exemplû hujꝰ rei affert in cive Argentinate, qui multâ explosione tormentorum cœcitatem contraxit. Sed quid causæ? coruscatio accensi pyrij: sed illa multo obnubitur fumo: quodsi neq; illam spectaverit? veriùs est concussionem aëris id effecisse. Non ignotum est ulli. fragore machinarum bellicarum adeò concuti aërem, ut fenestræ, fornaces, & alia debiliora trahant ruinam. Sic & homo concutitur, inde humor concussus pituitosus in cerebro incidit in nervos opticos, his correptis morbo, spiritibus ad retinam interclusum iter: confirmat hoc vehementer, quod narrent Medici, non paucos nimia sternutatione tenebras oculorum contraxisse.

40. Fascinus fit per emissionem virulentæ Qualitatis ex oculis.

Valesʃ. sacræ Philos. c. 68. persvadet sibi fascinum aut fabulas esse, aut solùm ex pacto cum Dœmone noxam inferre. Hinc ait pueros pingviculos, & formosulos fascino corripi; corripi & optimas pecudes, nô corripi deterioris speciei, quia priores attentio-

attentioribus oculis solent aspici & cùm natura sit illis in summo, quæ citò ab eo gradu delabitur sponte juxta aphoris Hipp. 3, lect. 1. fascino adscribitur, quod naturæ regressus fecit; sed non licèt omnia ad fabulam trahere. Effundunt oculi qualitates; testantur specula, quæ intuitæ suo malo correptæ fœminæ: testantur struthionum ova, quæ non incubatu, verùm aspectu excluduntur: testantur oculi sanorum toties à lippientibus malè affecti. Neq; ex vano scribit Plinius, esse quosdam in Triballis & Illyrijs, qui intuitu fascinant, & interimunt, præcipuè si diutius iratis oculis spectent. Idem adstruit Apollonides de fœminis Scythiæ, quæ vocantur Bythiæ. Idem Philarchus de Thibiorum genere in Ponto: Idem persvasum habuit Plutar. lib. 5. Symp. 7. Nam juxta Stagiritam, 2. de Insomn. c. 2. visus non solùm patitur, sed etiam agit, Vapores itaq; ex referto illis oculo fumant & in oculos adversos utpote tenuiores se insinuant. Hoc modo & Basiliscus necat quos intuitus, hoc modo & quædam venenata suam malignitatem ingerunt.

41. Sensibile positum supra sensum non sentitur.

MVltis id oraculum Stagiritæ perplexum visum est. Videmus enim quædam oculo non solùm vicina, sed etiam intima, quædam non videmus. Nam teste Gal. lib. 1. Simplic. c. 3. Affectio illa, ex qua aliquibus videntur præ oculis muscæ volitare, Scarabæi, araneæ, nubeculæ &c. sunt corpuscula crassiora orta vel ex crapula, vel ex bile atra, humori vitreo innatantia. Scintillationes etiam nobis conspicuæ sunt ubi contigerit caput allidi. Sed oculus suas partes non videt. Novimus tamen quendam eruditione conspicuum visu profundiore præditum, fide integrâ, qui asserit subinde se sui oculi partes conspicere. Censemus igitur Aristotelem de ordinaria sensatione, non verò universaliter locutum.

42. Ovum injectum dolio aquæ, multò grandius apparet.

SEneca dat causam. Quidquid videtur per humorem amplius est verò. Sed ratio ulterior est ex natura specierum

 & medij.

& medij. Aqua est densior aëre ideò in aquam quasi in fascem species colliguntur ad perpendicularem: radius enim tamdiu manet directus quamdiu in uniformi medio procedit: quam primùm verò in corpus aliquod opacum incidit, reverberatur in idem medium per quod advenit, & dicitur radius reflexus, qui & efficit angulum reflexionis, æqualem angulo incidentiæ. Si verò corpus, in quod radius illabitur, sit diaphanum, & medio, per quod radius advenit, contiguum tantùm, eoq; vel densius vel ratius, tunc radius directus transit in illud medium, non tamen in directum, sed post punctum incidentiæ declinat in latus, vel dextrum vel sinistrum, prout ratio medij exigit. Si enim in corpus densius incidat, ex medio rariore versùs perpendicularem fit refractio: si verò incidat in rariùs, ex densiore medio á perpendiculari refringitur radius.

43. Non per quemvis Tubum astra speculari possumus.

REquirit Galilæus in Nuncio Sydereo, ut sint vitra purissima, & quæ minimùm quater centies augeant objectum, talis enim etiam viciniora bis decuplò demonstrabit. Qui vult experiri talisne illi sit tubus. Pingat duos circulos in Objecto pariete, quorum unus alterum quater centies excedat, id autem fiet cùm majoris diameter ad diametrum minoris fuerit in longitudine vigecupla, hos circulos contempletur, minorem per tubum, alterum libero oculo, & si figuræ ambæ æquales comparuerint, poterit audere illo tubo armatos in cœlum convertere oculos, alias ludet operam, & suo vitio Astronomis dabit vitium. Optimus verò tubus lentium quinque convexarum, qui & multum de objecto aperit, & non invertit.

44. Sonus est passio àëris icti.

DVo igitur corpora ad sonum concurrere debent, quæ aërem frangant. Species soni succeſſivè feruntur juxta vibrationem aëris, cui insident. Hinc post tormenti militaris explosionem, uti & post fulmen non statim venit ad nos sonus, nam aëris una pars post aliam oscillat. Magis audimus, si faciem loquens obtendat nobis, quia versùs nos directè impellit aërem, à par-

à partibus autem obliquiùs illa commotio allabitur. E longinquo remiſſior ſonus, quia ut inquit Ariſt. probl. Sect. 11. *Minùs, & minùs aër, & ut numerus emarceſcens in unitate finitur.* Clauſo oſtio eminus videtur veniſſe, quia ſpecies per rimas, poros, meatus ſubtiles penetrando ad eam ſe tenuitatem reducunt, in qua ſunt è longinquo venientes, ob hanc cauſam cœlo impuro aut nivoſo ſonus campanarum videtur á remotiori redire. Supra aquas magis propagatur, quia nulla obſiſtentia turbant aëris tremorem, Tormentum versùs quam partem exploditur magis propellit ſonum, quia magis & aërem: hinc tonitrua, quamvis grandia è remoto non exaudiuntur, quia non ad latus, ſed versùs terram impellunt. Hinc oritur: ſi plures ſimul loquantur, confuſè audimus, hinc ſi per vitrum nos affari conetur, nihil audiamus. Nihil, ſi ore admoto menſæ lapideæ per eam, uti per trabem ad nos velit progagare ſermonem. Surdaſtri meliùs audiunt tubo aut manu aërem colligentes, vox ad nos ubi in corpus aptum impegit, reflectitur. Eruditiſſimè hæc, uti omnia ſolet, Præſul Hippon. 7. Civit. 14. *Ideò alas Mercurio Eloquentiæ Præſidi, Veteres in capite, & pedibus poſuerunt; volentes ſignificare volucrem per áëra ſermonem.* & 11. Civit. 2. *Inter ſonantem, & audientem áërea ſpatia verberantur.*

45. Muſica varias in hominibus paſſiones excitat.

TRemulum enim reddit aërem, quem ſpiritus, qui in corde ſunt, recipiunt, quos reliqui per corpus diſperſi imitantur, moventq; muſculos, aut cohibent; prout numerorum lex, vel crebreſcit incitationibus, vel tenore compoſito quieſcit. Hoc modo etiam evenit in fidibus, dum tangitur una chorda, altera æquè tenſa contremiſcit: hinc etiam luſu venit, ut aliqui aliud agentes canentibus concinant. ſi quis ſubmiſſè loquatur & nos vocem Submittamus, ſi quis clamet & nos clamandi libido inceſſat; idcircò, ſi quis in prœlio exclamet, idem tota facit acies. Ergo cùm non eadem omnibus in ſit temperies, diverſis diverſa placet Muſica. Nam ut placeat, debet habere cum indole audientis conſonantiā. Hinc melancholici humore lento gravati, acutos ſpiſſoſq; tonos abhorrent, quia harmonioſus motus ſpiritui hominis lentiori, non æquali tempore reſpondet, fit ut vellican-

do quasi spiritum, loco jucunditatis horrorem ob vehementem commotionem inducat. Cholerici spiritus agiles, & mobiles, acutis gaudent modulis, quia æquali tempore cum eorum spiritu concitantur.

46. Vocis quantitas provenit ex mole, aut robore Organorum.

Certè mirum quod notavit Plin. lib. 11. c. 51. dixit. *Vox in homine magnam vultûs habet partem, à quo scimus eum priusquam cernamus, non aliter quàm oculis, totidemq; sunt ea, quot in rerum natura mortales, & sua cuiq; sicut facies.* Pescennius Niger Imp. de quo Spartianus, adeò fuit vocalis, ut in campo loquens per mille passus audiretur. Stentor de quo Homerus Iliad. E quinquaginta simul clamantibus respondebat. Fecit id magnitudo, fecit siccitas organi. *Non possunt magnam vocem formare,* (docet Arist. de audibil.) *quibus pulmo exiguus vel durus, vel densus,* hic enim non multum *áerem*, continet, non multum extrudit. Vocem acutam reddit, celeritas spiritûs, violentia duram, hinc idem variare vocem potest, prout aërem ex pulmonibus expellit. Ægri & jejunantes, debiles formant sonos, facit debilitas impulsûs. Lima ferrum radens ingratè Sonat. Quia percussio aëris fit multa simul secundùm parva. Chorda tenuis dat tenuem Sonum, quia in exiguo loco aërem percutit. Pueri circa decimum quartum mutant vocem: item qui tussim habent, quia arteria redditur inæqualis, & in ea vox contorquetur. Iratis vox intercidit: lingva impeditur ob violentiam spiritûs in unam partem impellentis, qui in aliam facilè transferri non potest. Potissimùm tamen causat varietatem soni, ut advertit Kirch. in Musurgia Laryngis temperamentum. Nam *humidum* sine affluxu humorum profert vocem fuscam, confusam, obscuram; si cum affluxu raucam, *Siccum* canoram, resonantem; & si multa sit siccitas, tinnientem, stridulam, clangosam. *Moderatum* amænam; polita larinx vocem puram: asperam inæqualis. Qui timent, vocem parvam habent, quia calore ad interna regresso rimula glottidis angustatur, & aër qui à calore propelli solet vehementiùs, leniter impellitur. Qui dictis experientiam vult apponere, sumat fistulam organi Musici & variet foramen, diversitatem experietur.

47 Ranæ

47. Ranæ Coaxant aquam expellendo haustam.

HAuriunt immodicè aquam, tum pulmonibus, quos prægrandes habent per rimulam super glottidem expellunt, *aquam* verò in gutturis cavitate colligunt, & ubi expenderint, novam resorbent. Hinc ille sonus exoritur. Gurgulio seu Gargarium est caruncula rotunda in extremo palato dependens. Larinx est caput asperæ arteriæ, quod sursum fertur, dum aliquid deglutimus. Pulmones habent virtutem attrahendi aëris pro formanda voce, & expellendi per asperam arteriam, quæ ideò dicitur vocalis, & cùm sit angusta aër per eam emissus percutit magnâ vi aërem existentem in larynge, vel in gurgulione, ipsumq; ad fauces allidit, & per hanc collisionem attracti & emissi aëris fit sonus, qui alijs residentibus in ore instrumentis, scilicet lingvâ pallato, dentibus, labijs in vocem expolitur, & apud homines in verba articulatur pro libito loquentis dirigente imaginatione. Ranæ verò interim aquis implent ora, & illas expellendo aërem simul expellunt, & sic raucos conficiunt sonos. Inter sonos verò sunt extremi acutus & gravis, sicut inter colores albus & niger, ex quibus cæteri medij conficiuntur. *Acutus* est, qui subtilibus, & celeribus crispationibus medium movet, ideò se habet instar pungentis tympanum nostræ auris: ideoq; chordæ magis tensæ & breviores acutiùs sonant, quia celeriùs crispantur, tenues verò, quia subtiliùs. *Gravis sonus* est, qui tardas & grossas facit in medio crispationes. Hinc Aristotelis definitio intelligi potest facilè, cùm dixit. *Acutum esse sonum qui parvo tempore multum movet* Scilicet multas facit crispationes. *Gravem verò, qui majori spatio parùm movet.*

48. Natura liquoris ac ligni, imó hominis in tenebris ex sono colligi potest.

DIversus liquor, si eo vitrum repletum pulsaveris diversè moderatur sonum. Graviùs & obtusè aqua sonat, & eò gravior quò fœculentior: acutus & tenuior sonus aëreum magis consequitur, patebit hoc ex aquis distillantis hoc modo sonum si captes. Acutissimus est igneis uti quintis essentijs. Eodem

dem modo diversa ligna suspensa liberè & pulsata diversè respondent. quò densiora, graviùs, quia vibratio in his tardior. Idem est in metallis, plumbi obtusus ob prædominium humidi: gravis & vehemens in ferro ob terrestrem, ac bene compactam materiam, in alijs alius Aristoteles etiam ad hominum mores regulam hanc conjecturaliter refert. Qui voce magnâ inquit, vociferantur, asinini petulantes. Tardam vocem habentes frigidi, & sicci terrestris temperamenti, avari timidi, abjecti animi. eos qui gravi incipiunt, desinunt in acutam, ad boves refert. Qui acutam, mollem, & fractam, delicatos, teneros. Qui gravem, magnam, audaces, fortes, manu promptos habendos censet qui molli voce ritè contenta utuntur, inter oves reponit. Qui acutâ & intensâ inter capras.

49. Naturaliter Cythara Davidis morbum Saulis alleviabat.

PHrenesis à non paucis creditur Sauli data nomine mali spiritûs, quæ juxta Josephum alijs remedijs exasperabatur. Hæc Musica levari, si non curari, potest. Nam sonis lentis sedantur spiritus acres, ne ita evolent in cerebrum, & meningem lancinent, sedantur etiam vapores, è stomacho hypocondrijsq; fumantes. tum spiritus puriores calefacti siccum Melancholicum in cerebro dissipant, ac rarefaciunt, ut per poros expirare possit. Phantasia interim abstrahitur, ne suo malo intendat. Hoc modò à Tarantula Apuliæ araneo morsi redduntur Sanitati, hoc ab alijs malis subinde recreantur. Quodsi etiam Saulem verè Dœmon exagitabat, quia naturali Saulis constitutione abutebatur, nigramq; bilem præter naturam agitabat: hinc etiam energumeni solent medicinis juvari, cum humores maligni, instrumenta scilicet lædendi submoventur, & hoc ait esse compertissimum *Rayn*: nat. Theol. d. 2. n. 7. in fine. Harmonia delectabilis tristitiam & timorem dissipat, ac dissolvit, ut per illam Pythagoras apud Senecam lib. 3. de Ira cap. 9. *Perturbationes animi componere sit* solitus. ubi idem Seneca addit. *Quis autem ignorat, lituos & tubas concitamenta esse, sicut quosdam cantus blandimenta, quibus mens resolvatur? confusis oculis prosunt virentia, & quibusdam coloribus infirma acies acquiescit, quorundam splendore perstringitur, sic mentes ægras studia læta permulcent.* Tetro itaq; hoc

hoc humore, qui cordi cerebroq; affunditur, nonnihil Musicâ purgato, ac hilaritate discusso quies corpori animoq; conciliatur. Dæmon autem qui Melancholicâ dispositione gaudet ut ait Tyræus lib. de locis inf. cap. 15. num. 5. (hinc etiam solitudines & palustria incolit) eâ sublatâ indirectè & quasi ex accidente, vel abigitur, vel impeditur. Quod Lyranus agnoscit in cap. 16. Reg. 1. ait enim per melodiam aliamvè rem sensilem posse causari dispositionē in humano corpore, per quam minùs subjiciatur actioni Dœmonum. Et rursus cùm melodia attentionem animi alliciat ad se, & ab alia tristi cogitatione avocet, ægritudinem à Dœmone allatam mitigare potest, non agendo in Dœmonem, sed mentem, patientis à sui mali contemplatione avocando, & simul canentes audientesq; ad devotionem excitando, opem supernam conciliat. Ita & Galen. lib. 4. de locis aff. cap. 30. & Avicenna docent, morbos aliquos non solum levari sed & curari Musicâ. Asclepiadem Musicâ surdos sanasse refert Faber Stapulensis. Imò Boët lib. 1, c. 3. Narrat Philosophum quendam lyrâ Dœmoniacum liberasse. Narrant & Phytagoram Musicâ ebrios ad sobrietatem revocâsse: S. Basil. hom. 54. Alexandrum M. Milesij melodiâ ad mensam canentis velut insanum ad arma prosiliisse, & remittente cantu furorem remisisse.

50. Etiam dentibus potest sonus percipi.

PAradoxo quidpiam simile diximus, sed ratio vindicabit. Modum audiendi per dentes descripsit Jo. Bapt. porta. Apprehende, inquit, dentibus Scipionem oblongum, & extremitatem colloca supra fides, vel testudinem, quæ pulsetur; auresq; digitis quàm maximè potes, obsera: nihilominùs sonum percipies clarissimum, etiamsi chordæ quàm modestissimè tangantur. Descripto modo, damus rationem. Sonus cum impulsu aëris propagatur: aër regulariùs protruditur, ubi aliquo corpore fulcitur recto: hic verò ad aures etiam per os producitur, nam est canalis qui ex auribus in os infertur, & prætorea arteria carotis ab auribus ad maxillam superiorem procedit, idcirco non paradoxi habendum loco per baculum sonos ad aures usq; deambulare, neq; omnino inutiliter rusticos audientes attentè etiam os diducere. Ob hanc ipsam rationem cùm in strato de-

cumbimus, & pulvillum, contingit vel subsultus arteriæ, vel pulicis inquietudo clariùs multò quàm magnus aliàs strepitus exauditur.

51. Rupta campana Sonat minus.

IMò ruptos reddit Sonos. Nam cum tremore sonus propagatur, ubi incidit in campanæ fracturam ibi hæret ac ipse frangitur, discontinuatâ enim campanâ aër intercidit, qui est alterius constitutionis corpus. *Fractam* itaq; campanam notat fractus sonus. Simile quid evenit quando templum vestitum est aulæis aut plenum populo frangitur sonus, quia illiditur ad corpora inæqualia unde non æqualiter aër, qui sonum vehit, reflectitur. Sed velut radius solaris in corpus scabrum incidens dispergitur, ac dispersione, ad minutissimas particulas reducitur. Idcircò & sub dio vox minor est, quia à nullo corpore in se ipsam colligitur, ut conjuncta sibi possit fortior evadere. In animali vox magna, amplitudinem tracheæ & validam aëris expulsionem indicat, aspera vox asperæ arteriæ notat asperitatem; lenis, humoris lenitatem, quo illa arteria peruncta: acuta, laryngis angustias, gravis, ejusdem amplitudinem, & quia amplitudinis causa est calor, angustiarum frigus: idcircò vox acuta frigidioris gravis verò calidioris est animalis. Oritur & in auribus sonus ex ægritudine, quam excitat humorum internam aurem occupantium agitatio, pro quorum variatione diversi exoriuntur soni: sibilus oritur ex tenui flatu subtiliter allabente, tinnitus verò ex eodem cursu interrupto, ex impulsu vehementiore strepitus, fluctuatio ex humoris huc atq; illuc jactatione. Externæ verò auriculæ sonos colligunt, quibus si quis careat, inquit Sennert. Instit. Medic. lib. 2. p. 3. s. 2. c. 3. illi soni & articulatæ voces, fluctuantis aquæ, aut resonantis cicadæ modo offerentur.

52. Echo est imago Soni resultans versùs sonantem.

PRoprietates ejus comprehendit Poëta in fabula Nymphæ cujusdam, 1. *In fine loquendi ingeminat voces auditaq; verba reportat.* 2. *Nec reticere loquenti.* 3. *Nec prior ipsa loqui didicit.* Nam non integra refert, quia circuli directi à reflexis interimuntur.

terimuntur. Non potest tacere, quia est, ut inquiunt Hebræi, est *Filia soni*, non prior loquitur, quia non potest esse ante Matrem. Sed tamen sæpe ita est fæcunda, ut unam vocem sæpius reddat, celebratur ab hoc in Italia Villa Simonetta, celebratur Plinio l. 36. c. 15. Heptaphonos ex arte facta Olympiæ porticus septies referens dicta, quia scilicet toties fiebat reflexio Soni, tot enim fuêre reflectentia. Pergit enim sonus cum impulsu junctus, impulsus reflectitur, & ratione illius sonus, dummodo in bene ordinatum corpus impingat: experiendi id docet modum *Porta* si aurem versùs speculum concavum opppofueris, ita ut sit in foco speculi, clarissimè exaudies quemcunq; etiam submississimè contra speculum loquentem. Nam etiam sonus servat æquales angulos angulis incidentiæ. Distantia maxima, ex qua Echo unam syllabam reflectat, censetur passuum 24. minima dimidium hujus, res habet pro se experientias. Debilior Echo voce primariâ, quia & lux reflexa non collecta debilior est luce primariâ.

53. Sonus campanarum utiliter adversùs tempestates adhibetur.

QUis crederet sine magia Sono disjci nubes, disijciuntur à campanis, non ideo tantum quia sacræ, sed etiam, quia spiritus in nubibus colluctantes dissipant, pari itaq, ratione tormenta bellica explodi, clamores attolli imminentibus tempestatibus possunt, vel enim dissipabunt, vel alio avertent. Soni processum describit Boët. lib. 1. Music. similitudine aquæ stagnantis. Iniice lapillum, inquit ille, circulus describetur parvus, mox augescet mole, sed crispatione deficiet: ita sonus unus alium protrudit in aëre percusso, ut circulus unus alium in aqua uniformiter difformiter, quò verò sonus vehementior, sicut lapis grandior quieto injectus humori, grandiores circulos describet, ac majora spatia implebit, ita sonus moto aëre nubes etiam, quæ sunt aëre leviores, commovet, & si incentrum illarum cadat, dissipat: si in latus impingat, alio propellit.

54. Nisi Tympanum pulsetnr, nemo alterius vocem audire potest.

ADeò mirabile auditûs organum, ut nunquam satis illud

Arist.

Arist. Hippocr. Gal. demirari potuerint. Inter cætera continet membranum omnium, quæ sunt in corpore; partem, siccissimam: dicitur hæc tympanum, pellucida, & adeo tenuis est, ut eam telæ araneæ Hyppocrates comparet, texturâ tamen firmâ & adeò densâ,ut sine poris esse videatur:sed licet illis non careât, nam exsudat materiam quæ exteriùs in massam densatur, & auribus expurgatur. à parte anteriori instar militaris tympani, chordæ in modum tenuissimo nervo præcingitur, sive ad firmitudinem, sive ut subsultando sonos augeat. Hoc tympanum, dum soni ad aures nostras accurrunt ab ijs pulsatur, & si ruptum aliquo casu fuerit, surditas indubia sequitur.

55. Odor est qualitas secunda movens olfactum ex certa primarum qualitatum temperie resultans, in qua siccitas humido prædominatur.

HInc regiones calidæ odoramentis abundant, teste Arist. 12. Probl. Sed siccitas non debet excedere, nam ut Pliniùs observat, odoratiores mane flores, quando sunt humidiores quàm in meridie, & madida iris quibus arboribus incumbit, odoratas reddit. Hinc etiam alia consita juxta rosas earum odorem intendunt, quia intendunt & calorem. Aquæ distillatæ odoratæ, quia suo liquori multas aëreas & igneæ, complexionis immiscent particulas. Idem de Moscho, qui est caro animalis frequrntioris in China, ut refert Nieremb. hist. lib. 9. c. 56. animal est vulpis magnitudine, hoc virgis & fustibus enecatur, ut toto corpore sangvis effluat, cadaver putridum, & arefactum, cum pelle frustatim conciditur, sacculisq; inditur. Zibeth autem est sudor animalis, cui felis est figura, inquit Scalig. exer. 111. non nisi ab iratis petitur, quia sic plùs materiæ cietur & odoratius, malè olet recens, tempore purificatur, & fit svave & odoris immensi.

56. Olfactu qui valent, non semper iidem ingenio deficiunt.

COntraria, sed non apparet ejus argumentum, multis insedit opini-

opinio. Sed pro nobis ratio est. Qui puriore sunt cerebro, magis olfaciunt, illi autem sunt viri ingeniosi. Cardanus certè inter ingeniosos reponendus, qui tamen lib. 8. variet c. 43. habitus corporum, & alios odores, quos alij ne percipiebant quidem dignoscebat. Hebetudo enim olfactûs ex cerebri nimia humiditate, quâ tam ingenij, quàm odoratûs instrumenta, inepta fiunt. Cœterum qui humido sunt cerebro, valent memoriâ, sed non ingenio. Ne tamen communem persvasionem omnino proscribamus, sic moderamur, stupidi minus habent cerebrum, quam ingeniosi, nam magnum caput teste Arist. signum est ingenij, sed ubi majus cerebrum, cæteris paribus plura excrementa, itaq; ingeniosis sæpius olfactus obruitur, & catharris sunt obnoxij.

57. A quibusdam cibis aliqui abhorrent, quos alij appetunt.

ORganum gustûs non tantùm nervi, qui sunt intra lingvam sed etiam ipsa cutis constituit. Pulchrè hoc Anatomico argumento illustat Vesal. lib. 4. c. 6. quia major pars crassioris tertij paris nervorum, quando lingvæ basi committitur, cùm alterius lateris nervo lingvæ tunicam conformat, aptum saporibus dignoscendis instrumentum: atq; ut primum par nervorum visûs, quintum verò auditûs, sic hoc tertium gustûs censetur instrumentum, gustatoriusq. nervus meritò appellatur. Sic ille, ex quo hæc ratio consurgit, ejusdem est naturæ cutis, cujus nervi in lingva, & si illi sunt organum, neq; hæc debet excludi. Hinc, si quorum non perduxit ad lingvam natura istius modi nervos, sed aliò reflexit, omni gustu carent, prout in quodam Columbus exploravit lib. 15. Anatom. Nervi prædicti, si ex vulnere lædantur, idem vitium evenit. Hi nervi, si qualitatibus sint aliquibus imbuti, excitant certorum ciborum horrorem, aliorum desiderium, vel si consvetudo intervenerit, ut olim definivit S. Aug. lib. 21 contra Faustum c. 13. ubi dixit, *fieri hoc contingens vel pro temperatione naturæ, vel pro usu consvetudinis, vel pro affectione valetudinis.* Hinc ulterius procedit, & dat rationem, quare bestiæ alijs cibis oblectentur, quàm homines? quia, inquit, *quantò magis longè diversi generis corpora bestiarum, possunt illud habere jucundum, quod nobis amarum est.*

58. Sapor

58. Sapor est qualitas secunda movens gustum.

QUæ sunt merè frigida, sapore carent, ideò nec aqua, nec terra habent saporem. In quæ calor agit, sive sint sicca sive humida, acrimoniam acquirunt, patet in cepis, pipere &c. Frigus cùm in crassam agit substantiam, facit insipidum: cùm in tenuem, acidum: cùm in mediocrem, acerbum saporem. *Acidus* adstringit lingvam ob frigus, sed simul ob tenuitatem poros ingreditur, ideoq; à Medicis censetur maximè lædere intestina, quæ penetrando refrigerat. *Calor*, si in substantiam mediocriter tenuem agat, dulcedinem efficit: sed si calor vicerit, efficiet salsum: si in siccam agat, reddit amarum: si in humidam, pingve. Hinc dulcis sapor gratus, quia simile habet temperamentum humano, constat substantiâ mediocriter humidâ, tenui, calidâ. *Salsus* lædit, quia ob calorem plùs justò dilatat poros lingvæ. *Amarum*, quâ tale non nutrit, quia siccum.

59 Sensus tangendi non indiget speciebus.

COmmodavit jam olim huic asserto suam authoritatem Princeps Philosophorum lib. 3. de Anima cap. ult. *Omnia sensoria per aliud sentiendo, faciunt sensionem, ut per medium: tactus autem est in tangendo ipsa, unde & hoc nomen habet.* Ratio suffragatur ab experientia, quia nervus omni exutus carne, gravissimè percipit quamlibet percussionem. Quòd verò caro ossibus adjacens non percipiat eorum duritiem: inde est. Quia tactus non percipit eas qualitates, quæ ad complexionem animalis pertinent, sed tantùm eas quæ alterant, vel afficiunt complexionem.

60. Vnicus datur sensus communis internus.

QUinq; operationes huic sensui attribuuntur. *Scilicet* imaginari, æstimare, memorare, cogitare, reminisci, & si quæ alia. Quæ tamen uni possunt attribui potentiæ, licet ad varios actus diversæ requirantur dispositiones, nam humiditas cerebri multùm ad memoriam, ut patet in pueris, durities

a

ad retinendum. Imaginatio ex cauſis varijs perturbari ſolet. Si enim ſangvis infervescat, multùmq; ſpiritum emittat, omnia gyrari videbuntur: idem continget, ſi crudi ſpiritus cerebrum petant, vel rejectamenta retenta exhalent vapores calidos, ac malignos qui in circulum agant ſpiritus animales, ſic imaginatrix pervertitur, aguntur enim ſpiritus incluſi in orbem, ſicut fumus in furno, hinc oritur morbus qui dicitur vertigo. Quodſi craſſus & Melancholicus circa venas pectoris ſangvis colligatur, unde craſſi vapores erumpant ac diaphragma premant, pulmonemq; conſtringant, imaginatrix format ſibi ſpeciem ſe ſuffocantis, & morbus hic dicitur Incubus: qui vapores ſi in fauces ſe inſinuent vox ſupprimitur, ſi cerebrum petant ſpectra occurſare videntur ac invadere. Si verò cerebrum nimiùm incaleſcat vel ex ſe, vel ex humore mordaci vel Melancholico exuſto, tum verò miſer mortalis, ipſe ſuum cor edens hominum veſtigia vitat: tunc illa perverſitas imaginatricem incurrit, quæ Græcis mania dicitur, nobis, ſtultitia: tunc vitat colloquia, horret ſermonem, in quem deniq; ubi prorupit, velut torrens rupto fertur aggere: quodſi verò afflata bilis flava invadat cerebrum, tunc omnia ſunt hoſtis, furor, Eumenideſq; gubernant. Sed ſi ſangvinis halitus caput, aſcendant, tunc dulcis amentia phantaſiam pervertit tunc ſardonici riſus, tunc cachinni, tunc miſeranda jucunditas, ; quia accenſionem cerebri ſolent comitari vigiliæ, quæ magis illud incendunt, tunc pediſſequa accedit maniæ febris, tot ſunt modi quibus miſer mortalis de ſua ſtatione deturbatur: & imaginatio à ſuis itineribus inavia ſeducitur.

61. Somniorum varietas à diverſis cauſis provenit.

PRoveniunt à temperamento ſomnia ſubinde, hinc pituitoſi ſomniant, diluvia, flumina, ſtagna. Melancholici barathra, antra. Senes facilius ſomniant de rebus concoloribus cibo aut potui, quem veſpere ſumpſerunt, quàm Juvenes, quia ſicciori illorum cerebro fortiùs imagines inhærent. Proveniunt ſomnia & ab intelligentiis, quæ ut docet S. Tho. 1. pa. q. 111. ar. 3 localiter movendo ſpecies ſubinde formant imagines. Proveniunt & ab odoribus, hinc ſi fiat ſuffitus pro nocte lauru, plantis odoriferis, aut interveniat uſus aromatis, vel tabaci, ſeque-

tur

tur somnium turbidum, quia ista cùm sint spiritosa commovent spiritus phantasmatum vectores, ac vagè imaginationi sistunt. Multa etiam somnia occasionaliter oriuntur: orta enim insensorio aliquo distemperie consimiles excitantur species. sic dum saliva in gustum non plené sopitum ex cerebro defluit, datur occasio imaginationi repræsentandi convivia: sic positus in metu pœnarum, ad minimam v. g. pedis puncturam imaginabitur sibi illas subire: similiter sangvis crassior defectu concoctionis, dum nervos obstruit, imaginationi fingit oppressionem à *Dœmone*. vel ab hoste suffocationem, unde clamor perturbatus, timor & ut Poëta cecinit:

Mediјs conatibus ægri
Succidimus, nec lingva valet nec corpore nota
Sufficiunt vires, nec vox, aut verba sequuntur.

62. Atrâ bile oppressi multa absurda sibi fingunt.

MElancholia petit cerebrum, & metum inducit: quia reddit spiritus crassos & frigidos siccos qui cor constringunt, obscuros, qui malæ afficiunt cerebrum. Hinc solitudinem petunt, quia suis phantasmatibus intenti putant ea præsentiâ aliorum obturbari. Tam absurda, ridenda, incredibilia imaginantur, quia quod sunt alij somniantes hoc illi vigilantes. Vnde Arist. de insomn. cap. 3. dixit. *Sicut in qua commota, aut nulla effigies redditur, qua appareat, aut redditur quidem, sed obscura, & tortuosa: quiescente autē, & stagnante aquâ, rei nativa imago apparet; ita dormientibus & delirantib9 idē evenit.* Quòd verò non in omnibus sed tantùm in certo genere delirent, inde fit quia circa certas imagines sunt intenti. Maniaci frigus etiam mediâ hyeme sustinent, Quia in illis ardent humores, ideòq; sunt sævi, temerarij, truculenti.

63. Res novas admiramur, aliqui ridendo lacrymantur.

QUia ut ait S. Tho, 1. 2. q. 32. ar. 3. *Admiratio actus est voluntatis desiderantis scire causam novæ rei.* Ratio posterioris est, Lachrymæ ex Arist, 5. Problem. sunt serosa

humiditas

humiditas venarum: lacrymantur ergo ridentes, quia vehementer in illorũ oculis comprimuntur musculi, & fit magnus procursus spirituum, qui illam serositatem expellit: Eadem de causa ventus lachrymas oculis elicit. Bruta non flent. Quia non discurrunt circa objectum, nec advertunt ejus noxam: ideòq; & homo quò magis considerat malum, magis plorat. Post lacrymas levior, videtur sibi, plorans. Quia cerebrum exoneratur à serositate: infans nascitur plorans, quia extra uterum afficitur molestiâ: lacrymas tamen ejus, inter verum fletum, cùm non discurrat, non reponunt, Mercurial. lib. 1. de morbis puer: Soramus Ephes. c. 2. Isag. & alij. Lacrymæ sunt calidæ; quia dum proponitur objectum molestum, ratione cujus oritur dolor, vel alia passio propter quam spiritus confugiunt & sic calefaciunt serositates Flentes suspirant: quia accensi spiritus fuliginem elevant, supra cor, & illud quasi suffocant: unde cor ut excutiat fuligines, vehementiùs attrahit aërem suspiria frangunt. Quia alliditur spiritus ad arteriam vocalem, & ad illam repercutitur, dum cor non potest se omnibus simul fuliginibus exolvere.

64. Passiones excitantur in nobis â vaporibus,

QUalitates ortæ ex primarum certâ temperie in vapores resolvunt suum subjectum, scilicet humorum cui inhærent: hi vapores miscentur prout exigit objectum phantasiæ propositum. Objectum. v: g. ingratum, hoc modo iram movet. Vapores è felle consurgunt, vi phantasiæ elevati, & calidum siccumq; temperamentum acquirunt, qui subtilissimis motibus sed tumultuariis pungentibusq; agitati, totum hominem in passionem simillimam agunt. Si verò objectum amabile proponatur, vapores sangvinis ex hepate attolluntur calidi & humidi, & suavibus temperatisq; motibus agitati, eodem modo afficiunt indirectè animum: unde oritur amor, lætitia, fiducia, gaudium. Si verò occurrat objectum triste, atræ bilis, vapores assurgunt frigidi & sicci, qui spiritus animales suâ qualitate, imbuunt, unde exoritur tristitia, mæror, commiseratio, planctus. Si objectum medium inter triste & lætum, vapores frigidum ac humidum temperamentum acquirent, quibus spiritus imbuitur, & animus ad quietem & fiduciam componitur. *Hæc* spirituum con-

constitutio prodit se etiam in pulsibus arteriarum. Nam pulsus irati celer; in læto, moderatè magnus; in tristitia parvus, tardus, languidus, suffocatur enim calor ob spiritus & sangvinis constipationem. In lætitia immoderata pulsus debiles, ac formicantes, quia spiritus vehementer dissipantur.

65. Quibusdam naturaliter magis afficîmur quàm aliis.

EXperimur nos statim ferri amore in quosdam vix conspectos, ad alios etiam post beneficia accepta, cogimus animum. Ajunt hoc quidam à fascino oculorum oriri. Sed ulteriùs res deducenda. scimus chordam sonare immotam, ubi altera pulsata fuerit ejusdem crassitiei ac tensionis: ita evenit & in præsenti: eodem modo in uno ac in altero sangvis cum spiritibus agitatur, spiritus autem vehementiùs concitati per oculorum angulos evolant, & mutuò communicantur subjectis. Hinc facilior est amor inter eos qui sunt paris ætatis, paris temperamenti: vel si hoc abfuerit, saltem proportio Musica, inter pulsus eorum intervenit, quam senex & puer sangvinei habent diapason; seu duplam: puer ad Juvenem in diapente: Juvenis ad senem in diatessaron: uti observavit Kircherus: & hæc proportio quò fuerit perfectior, magis animos conjungit, quæ si desit, animorum naturalis sequitur aversio: hinc male convenit cholerico & phlegmatico, sangvineo & Melancholico ut potè qui tono dissident. Cholericus cum cholerico habent amicitiam, sed illam facilè turbant: cum sangvineo diuturnius aget, quia una pars, alteram attemperat. Melancholico erga sangvineum firmus est amor. Sed melancholici & sangvineus fugit consociationē Cholera impatientiam, Melancholia querelas habet.

66. Juvenes magis febribus obnoxii quàm senes

QUia plurimo calore acri & fulginoso laborant, in quo facilè contingit excessus, maximè in calida & sicca temperie. Hinc etiam ex fatigatione magna febris, quia calor augetur: spiritus enim colliguntur in partes laborantes, & eas calefaciunt, & si calor priùs solvatur quàm reliquo corpori communicetur, oritur lassitudo: si diutiùs duret, cum tendinibus, arteriis atq; cordi communicatur, oritur febris. Eo modo etiam

ex ira aliqui in febres incidunt, spiritibus enim collectis calor augetur, tum accedit bulliens sangvis biliosus, ac bilis in suo folliculo effervescentia, quæ omnia febrim conjuncta inducunt. Mœror verò febrim inducit, quia spiritus intrò ad unum locum aguntur, & si ex nimia condensatione suffocentur, mors sequitur: si verò non pereant, cor incendunt. Hinc etiam in febrim incidunt, qui diu in sole, vel ad ignem, vel in balneo versati, aut ungventis, nimium calidis uncti. Quia calor externus internum intendit & accendit.

67. Potentia loco motiva in musculis residet.

DEfinitur enim musculus communiter à Medicis. *Est voluntarij motûs instrumentum.* Tendines quibusdam Musculis ad robur adduntur, sicut videmus in equis & bobus: quos illi ingentes habuerunt, de quibus S. Basil. hom. 24. *Polydamas in Olympijs currentes agitatosq; cursus injectâ manu retinebat. Milo à scuto oleo peruncto & lubricato, nullo impulsu amoveri poterat, sed tanquam statua quædam plumbo agglutinata adhærebat.* Hoc modo verò motum animal localem peragit spiritus è quartò cerebri ventriculo, cum vi irradiativa per nervos ad Musculum deveniunt, & se in eo potentiæ residenti conjungunt, & ab illa determinantur ut sint motorij: hæc vis, cum motrice potentia & anima impetum musculo imprimit, eo modo quo Angelus sine manu imprimere solet.

De Anima Rationali.

68. Ratio seu virtus ratiocinativa non differt specie ab Intellectu.

EST S. Th. 1. p. q. 79. Quia intelligere, est apprehendere veritatem, ratiocinari, est ex notioribus ad ignotiora procedere, quod in Angelis qui uno actu veritatem perfectè apprehendunt, non invenitur: sic ergo hominibus ratiocinatio est via ad intellectum, & habet se sicut motus ad quietem, quæ ad eandem potentiam spectant. ideò Boët; comparat rationem tempori quod movetur, intellectionem æternitati, quæ est immota.

69. Non asseruit Aristoteles mortalitatem animæ.

ERipiamus & hunc clypeum Atheis quem suæ impietati prætendunt, Fateor suâ sibi nocuit obscuritate Aristoteles, uti Allegoriâ Trithemius, ut malè à malis trahatur. Idcircò eum sepiam veteres dicebant, quæ se suo atramento occuleret. Vrbanus VIII, nondum Pontifex, jussit Bononiæ per Oregium & alios in Aristotelem totum inquiri, sed eorum calculo absolutus. Nam lib. 2. de Anima c. 2. *Est aliud animæ genus, & hoc solùm posse separari, sicut perpetuum à corruptibili:* imò pro immortalitate animæ ejus verbis argumentum contexo lib. 1. cap. 1. de Anima. *Si est aliqua operatio animæ propria, continget utiq; eam separari*: & lib. 2. de gen. anim. c. 3. *Restat igitur solam mentem* (animam rationalem) *extrinsecùs advenire eamq; divinam esse, nihil enim cum ejus operatione communicat operatio corporalis* exageratur impietas Atheistica testimonio Apollinis Mylesij apud Lactant. lib. 7. instit. c. 9.

Anima quidem quo ad vinculis corporis tenetur,
Corruptibiles passiones sentiens, mortalibus cedit doloribus:
Cùm verò humanam solutionem velocissimam
Post corruptum corpus invenerit, omnis in æthera fertur,
Nunquam senescens, & manet in æternum.

70. Anima rationalis etiam quatenus rationalis, est Forma.

AVerroes impius ex Christiano Judæus, ex Judæo Machometanus, docuit homines esse mere bruta, ac Mortales habere animas, scilicet sensitivam ac vegetativam, rationalem verò assistere solummodò, sed solus docuit, neq; ullus alius alicujus nominis Philosophus, ut Doctor subtilis inquit in 4. d. 43. q. 2. Refutavit abundè S. Thom. lib. 2. adversus gentes, & Clemens V. in Cōcilio Viennæ habito contra Petrum Joannis Averroistam anno 1311. damnavit, sequitur enim ex hoc nullum esse meritum, aut demeritum in homine, cessat virtus & peccatum. Negatur totale fundamentum fidei, & ipsa fides subruitur, quâ jubemur credere vitam æternam, & alia multa quæ enumerat Guido Carmel. c. 2. sed ratione aggredior. Ille assistens solùm

lùm, est spiritus. Ergo homo non intelligit, non vult &c. actiones enim sunt suppositorum: imò nec rationalis, neq; enim navis rationalis est, ex eo quod illam nauta rationalis regat.

71. Anima rationalis est indivisibilis.

STOici & Epicurei animam secabant in partes. Fides & ratio oppositum docet. Arist. lib. 1. c. 3. de anima sinè partibus, seu ἀμερὴς profitetur. S. Aug. serm. 186. de temp. c. 4. *contingit ut in corpore humano, imò de corpore aliquod præcidatur membrum, manus, digitus, pes. Nunquid præcisum sequitur anima? cùm in corpore esset, vivebat: præcisum amittit vitam.* Dividatur enim si dividi potest, & pars v. g. homini impio amputetur cum brachio, debebit meritas dare pœnas in orco; convertatur homo ille, & veniam scelerum obtineat, residuum animæ ad cœlum deferet, itaq; hæc anima & beata & infelix, & filia Dei & filia iræ, simul erit. Vel certè ut ad fidei mysteria non recurratur: pars resecta, vel poterit aliquid operari, vel non: si poterit, tum volet, intelliget, & quid tandem deerit ad integritatem. Ergo duæ erunt animæ: si nihil operabitur. Ergo gratis erit, atq; adeò non erit. Quocircà optimè Tertul. lib. de anima cap. 14 *Anima simplex est, & de suo tota non magis structilis aliunde, quàm dissolubilis ex se, quia si structilis & dissolubilis.*

72. Voluntas non nisi motâ imaginatione movet appetitum inferiorem.

QVia in distans non loci quidem, sed processûs ageret, omissâ viâ mediâ, quæ est imaginatio Dux appetitûs. Hinc etiam quando fictis lacrymis quis alterius mortem deplorat, fit hoc mediâ imaginatione. Nam voluntas per intellectum, proponit imaginationi objectum triste, imaginationem sequitur inferior appetitus. Mitigatur deinde per lacrymas dolor, quia quod nocivum ad exteriora effunditur, & animæ intentio disgregatur. Mitigatur per amicorum compassionem, quia ut ait S. Th. 1. 2. q. 38. *dolens imaginatur quasi partem sui oneris ab alijs deportari & sic ipsi fit levius,* Vel potius. *quia videt se à condolentibus amari: amari autem est delectabile, & sic delectatio minuit tristitiam.*

73. Memoria intellectiva non distinguitur realiter ab intellectu.

A S. Thoma id accepit testimonium 1. p. q. 79. ar: 7. memoria enim, vel sumitur pro vi conservativa specierum, vel pro vi recognoscitiva objecti, utroq; autem modo sumpta, est idem cum intellectu. Nam ut conservativa specierum, ex mente *Philosophi*, est ipse intellectus, qui dicit, quòd locus formarũ, id est specierum sit ipse intellectus: & aliunde, eadem potentia quæ est receptiva formæ, est etiam retentiva ejusdem. Meminisse etiam præteriti nihil est quam cognoscere præteritum: ideoq; & memoria cognoscitiva nihil est realiter aliud ab intellectu. Neq; tamen eò minùs facta est ad imaginem Dei. Anima. Nam si ejus substantia consideretur, verè est imago Dei unius, nam convenit, cum illo in gradu intellectivo, est incorporea, indivisibilis, æterna, ubicunq; est tota in toto existit, & in singulis partibus tota: capax visionis & amoris Dei, quæ omnia inveniuntur in *Deo* uno, ut exemplari prototypo. *Anima* inquit S. Augu: epist 28, *per totum corpus, quod animat, non locali diffusione tota simul adest, nec minor in minoribus, nec in majoribus major: sed alicubi intensiùs, alicubi remissiùs, & in omnibus tota, & in singulis tota*, & sicut Deus omnia ex nihilo creavit. ita inquit Richar. vict. lib. 4. c. 20. *Si miraris quomodo ille omnium Opifex Deus, tot & tam varias species rerum, prout voluit, in ipso mundi exordio, ex nihilo in actum produxit, cogita quàm sit humanæ animæ facile, omni horâ quaslibet rerum figuras, per imaginationem* (id est primam apprehensionem) *fingere, & quasdam sui generis* Creaturas, *quoties voluerit sine præjacenti materia, & velut ex nihilo formare: & incipiet minùs esse mirabile, quòd fortè priùs videbatur incredibile. si verò consideretur secundùm processiones actuum suorum, sic est imago Dei ut trini. Nam sicut in Deo Trinitas personarum consurgit, per processionem intellectûs &* voluntatis, ita & in anima per quandam participationem illarum processionum consurgit imago Trinitatis. Quatenus nimirum intelligendo producit verbum, & diligendo amorem, sicut Pater æternus, per intelligentiam suam, generat verbum quod est Filius, & Pater ac Filius per dilectionem quâ se diligunt, producunt amorem subsistentem, qui est Spiritus S. & ita in anima non est spectanda ratio Trinitatis ex tribus potentiis, etiamsi illæ distinguerentur realiter, quia in *Deo* tres potentiæ, memoria, intellectus & voluntas, non constituunt Trinitatem, sed sunt Trinitati communes: sed juxta processiones intellectûs & voluntatis. Iam claudamus has conclusiones Philosophicas, verbis Philosophi Christiani Æneæ *Gazæi* in dial. Theophr.

Quo-

Quoniam isthuc venimus sacrificium gratiarũ actionis Deo offeramus, non Hecatombẽ, ut apud Athenienses, nec formicam ut in isthmo soli, & Neptuno, sed perpurgatâ mente, quò Deo similes evadamus.

PARADOXA.

PRius ex homine aliquid aliud fit, quàm moriatur. 2. Qui contradictoria loquitur, veritatem dicit. 3. Nemo noctem vidit, neq; in veste foramen. 4. Et potest, & non potest infinitum claudi terminis. 5. Fieri non potest sine miraculo, ut caseus Hollandicus scateat vermiculis. 6. Aqua naturaliter sursum ascendere, & ignis descendere potest. 7. Orando Deum nemo potest distrahi. 8. Non est humilis qui omnem honorem fugit. 9. Quæ sunt viciniora soli magis frigent. 10. Foramen in veste probabile est quod sit Ens respectivum.

PARERGA.

POtest fieri, ut libra plumbi æquiponderet toti terræ; 2. Potest audiri sonus campanæ ingentis, quæ nunquam extitit. 3. Possumus accendere nives igne, & glacie urere imò & aquâ 4. Possumus quovis momento iridem exstruere. 5. Potest quis suum occiput videre. 6. Possumus ex uno milite integram aciem efformare. 7. Fontes abditi sub terra bilance inquiri possunt. 8. Potest deprehendi, quanta cujusq; rei rarefactio possit esse. 9. Potest eodem clavo occludi foramen triangulare & quadratum & rotundum. 10. Potest ex quavis arbore in sylvis cognosci etiam noctu, quam partem versùs sit meridies aut septemtrio.

Ex OPTICA.

PRop. 1ma. *Quò aliquis altior est, plus de terra videt, sed tamen ei minora omnia terrena apparent: è contra verò omnia cœlestia majora altioribus, minora depressioribus.* Ratio partis prioris est, Quia oculus tantum videt de globo, quantum intercipiunt lineæ tangentes ductæ à puncto oculi ad globum: sed terra est globus: Ergo. Hoc posito subsumo, sed è remotiore à terra oculo ductæ tangentes majorem portionem globi abscindunt. Ergo ductæ ex oculo altiore majorem terræ partem abscindent, ac proinde major pars videbitur. Pro altera parte est Axioma opticum. *Quæ vi-*

dentur sub angulo minori, minora apparent. Sed ductæ lineæ ex oculo altiore ad eadem objecta licet intra majorem portionem terræ contenta minorem angulū faciunt, quàm facerent, si ex oculo demissiore ducerentur. *Ergo* minora altiori homini omnia terrena apparent. E contra verò ob idem argumentum, cœlestia magnis personis majora; minoribus minora videntur.

Prop. 2da. *Statuæ in alto positæ, ut capite non magis à nobis distare videantur, debent esse versùs nos inclinatæ.* Distantias objectorum cognoscimus ex axium opticorum concursu communi, sic enim oculus unus alterius axem quoad longitudinem determinat. Cum igitur axis utriusq; oculi concurrat semper in eodem puncto objecti visi, axis opticus sua sectione determinabit alterius axis optici longitudinem, quæ longitudo si major sit, magis objectum distare videbitur. Hoc ergo in statuis alto impositis contingit, longior est determinatio axis dum caput aspicimus, quia longiores radij à capite ad oculum nostrum ducti, quám à pedibus, ob hoc ergo, ut statuam rectissimè collocatam judicemus. Prudentes Architecti parte duodecimâ superiores ad nos partes statuæ inclinant.

Prop. 3tia Non vitio oculorum accidit quod quædam parva videantur, si enim duæ rectæ lineæ sese mutuò secuerint, angulos ad verticem æquales inter se efficient: juxta 1. *Elem.* 15. radii verò visorii sunt rectæ, & se mutuò in ingressu secant, itaq; intra oculum æqualem ei sub quo res affertur constituunt visorium angulum.

Ænigmatum Ethicorum Solutiones.

QVodnam animal manibus solis ambulat, nec utitur pedibus? Virtus operibus nititur non pedibus.

Quænam Virgo suas manus comedit, & iisdem alitur, neq; tamen manca est? Virtus.

Quæ res ita magna, ut non habeat majorem, ita parva ut non minorem? Fortuna.

Quæ bestia venenatissima? Malum exemplum.

Cujus nunquam funus sine successore? Gaudium, cui superstes dolor.

Quis spreto præstantiore alimento amarius gustat? Medicus morbos quærit.

Quod

Quod dimidium sapientiæ? Media pars sapientiæ interrogare, Responsum dare pars altera.

Quæ figura sapientiæ? Tetragona; quâ jactatur, jacet fixa.

Quæ figura amoris? Circulus. Ab uno amor procedit, ad unum redit.

Quæ est Quadratura circuli? Amor circulus, sapientia quadrata, amor itaq; sapientis quadratus.

Qui supremus & medius? Sapiens supra homines, virtus ejus in medio.

Cujus puncti umbra est linea infinita? Sapientis minimus error infinitè obscurat.

Quod instrumentum mensurandæ mentis? Actio.

Quod pondus cujus dimidium gravius toto? Mediocris fortuna.

An sit debitum, quod non licet creditori exigere nec queri de debitore iniquo? Honor.

Quid simjlius Justitiæ? Injustitia, nam & hæc bilancem habet.

An finis distinguitur semper à medio? Non. Finis rectæ gubernationis facere bonos idem est medium.

Quod regimen bonum? Obedientia. Nescit imperare cui non obeditur.

Quis amat hoc quod odit? Iracundus & ulter. Nam damnat injuriam & illam appetit.

Quot sunt unum & quatuor? Duo. Amici sunt duo, nam amor illos unit, sic sunt unum; rursus quilibet est in altero & sic sunt quatuor, & simul unum.

Quando somniat vigilans? Cum stultus sperat.

Quæ symphonia gratissima? Lingvæ & manus consonantia.

Quis omnibus lingvis loquitur? Qui Operibus.

Quod animal cor habet in manu? Sapiens.

Quis civis melior? Civis sui, nam est etiam Concivis Dei.

Quæ homini pernicies maxima? Ipse sibi.

Quid fortissimum? Amor qui & animos vincit.

Quid justissimum? Mors, quæ non acceptat personas.

Quis medicus optimus? Mors omnia sanat vulnera.

Quis Narcissus formosissimus? Qui seipsum contemplatus vidit.

Quis

Quis maximè egenus? Qui nulla re ſcit uti.

Quis individuè dividit? Charitas, nam amicorum omnia communia facit.

Quod eſt veraciſſimum ſpeculum? Inimicus apertus qui nulla vitia ſilet inimici:

Quis optimus Dominus: Qui ſuccedit peſſimo.

Quis importuniſſimus exactor? Venter.

Quis non cognoſcitur niſi abſit? Sanitas.

Quod injuriarum optimum remedium? Oblivio.

August. lib. 1. de Trin. Quiſq; ergo hoc audit vel legit, ubi pariter certus eſt, pergat mecum, ubi pariter hæſitat quærat mecum, ubi errorem ſuum cognoſcit, redeat ad me, ubi mecum, revocet me, Ita ingrediamur ſimul charitatis viam, tendentes ad eum, de quo ſcriptum eſt. Quærite faciem ejus ſemper.